ružomberský magazín

AJ MY SME TU DOMA

ISSN 2585-7916
9 772585 791000 10

október 2019, ročník 3, číslo 10, cena 0,70 €
www.rmagazin.sk

RUŽOMBERSKÝ HLAS Ružomberok Robo Kolár ružomberský magazín

OBSAH

Spravodajstvo
Hlavný hygienik SR:
problémom Ružomberka je prach 4

Téma
Desiatky študentov zo zahraničia
robia Ružomberok kozmopolitným 8

Tvár čísla
Muž, ktorý má doma
mestský poklad 16

Reportáž
Recept na dobré pivo
vypočítate podľa vzorca 20

Šport
Zopakovať úspešnú sezónu
bude náročné 32

Ružomberský magazín, 10/2019, ročník III., mesačník, 24. 10. 2019
Adresa redakcie: Madačova 1/A, 034 01 Ružomberok
Email: redakcia@rmagazin.sk
Web: www.rmagazin.sk
Telefón: +421 918 813 185
Šéfredaktor: Peter Kravčák
Editor: Imrich Gazda
Redaktorky: Anna Šenkeríková, Nikola Marhefková, Anna Zábojníková
Dizajn, grafika, web: Marek Hasák, www.marekhasak.com
Titulná strana: Zahraniční študenti Katolíckej univerzity v zimnom semestri 2019/2020 - (Zľava) Dominika, Dima, Javier, Evelina a Gvantsa. Autor fotky: Jaroslav Moravčík
Vydavateľ: R PRESS, s. r. o., Madačova 1/A, 034 01, Ružomberok, IČO: 51 058 316
Redakčná rada: Boris Kudlička (čestný predseda), Norbert Gašaj (predseda), Ján Benčík, Robert Chmúra, Mário Kučerka, Ján Kuráň, Fedor Polóni, Alžbeta Rajtková, Ivan Rončák
Tlač: Petit Press, a. s.
Registračné čísla: EV 5573/17, ISSN: 2585-7916
Uzávierka: 18. 10. 2019 © R PRESS, s. r. o.
Autorské práva má vydavateľ. Bez písomného súhlasu vydavateľa je zakázané akékoľvek použitie časti alebo celého diela, najmä rozširovanie, rozmnožovanie akýmkoľvek spôsobom, mechanickým alebo elektronickým, v slovenskom alebo akomkoľvek inom jazyku.

EDITORIÁL

Pri rannej káve s pôžitkom pozorujem Čebrať, hlavne teraz na jeseň farebne vyštafírovaný. Ak mám chuť na karamelové kapučíno, viem, kde v meste robia najlepšie. Aj kde mi neulahodia.

Už inštinktívne poznám, ktorým dlažobným úsekom na Podhore sa vyhýbať, ale ešte som neprišla na to, ako skrotiť arachnofobika pri prechode mostom na stanicu, na ktorom dekoratívne visia haldy pavúkov.

Môj čuch obľubuje prechádzky okolo kultúrneho domu v Černovej, kde pečú medovníky, v podchode v Rybárpoli mi ale nos poriadne protestuje.

Hoc nie som čistokrvná Liptáčka (rodný list aj časť identity ma viaže s iným regiónom), v Ružomberku prebývam už nejaký ten rok a vnímam ho ako svoj druhý domov. S kladnými aj zápornými stránkami. Chválim ho, aj si naň zanadávam.

No je svieže pozrieť sa na svoje mesto cudzím očami. Tak trochu nanovo. V aktuálnom čísle si môžete prečítať, aký posudok Ružomberku vystavili zahraniční študenti. Ako sa im v dočasnej domovine žije, prečo ju niektorí uprednostnili pred Bratislavou, čo im chýba, aj na čo nedajú dopustiť.

Rozprávali sme sa aj s mestskou legendou Fedorom Polónim, vybrali sme sa do Matejkova aj do Liptovských Sliačov, kde si postavili dom na strome. A tiež sme zisťovali, ako sa varí mok, pri ktorom je vyhlásenie „idem na jedno“ zväčša odsúdené na neúspech.

Príjemné čítanie Vám želá

Nikola Marhefková

Hlavný hygienik SR: problémom Ružomberka je prach

Text: Peter Kravčák Foto: Komisia pre riešenie zápachu a prašnosti počas výjazdového rokovania v Ostrave. Zdroj: MsÚ

Úrad verejného zdravotníctva tvrdí, že aj keď úmrtnosť na rakovinu v meste rastie, Ružomberok nie je na tom horšie ako priemer Slovenska.

Ešte na jar sme informovali, že štatistika úmrtnosti na niektoré ochorenia, ako napríklad rakovina, má v meste rastúci trend. Poukázali na to aktivisti z občianskeho združenia Za zdravý Ružomberok. Potvrdila to aj štúdia o vplyvoch na životné prostredie (EIA), ktorú vypracovalo ministerstvo životného prostredia k rozširovaniu výroby, napríklad v spoločnosti Galmm.

Odpoveď mesta

Na základe týchto výsledkov aktivisti zopakovali svoju dlhoročnú požiadavku na vznik nezávislej zdravotnej štúdie o vplyve ovzdušia na obyvateľov mesta.

Primátor kontaktoval Hlavného hygienika SR Jána Mikasa z Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ) so žiadosťou o spoluprácu. Odpovede sa dočkal v auguste, radnica ju zverejnila po takmer dvoch mesiacoch na prvom zasadaní Komisie pre riešenie problematiky zápachu a prašnosti v meste Ružomberok začiatkom októbra.

Ján Mikas v stanovisku tvrdí, že takáto štúdia nie je pre vyriešenie problémov obyvateľov Ružomberka kľúčová. „Je potrebné zaoberať sa predovšetkým prijímaním účinných riešení na znižovanie emisií znečisťujúcich látok, a to najmä z dopravy a lokálneho vykurovania domácností," konštatuje hlavný hygienik.

Opiera sa pritom o zistenie, že za posledných dvadsať rokov v Ružomberku vzrástol trend úmrtí na rakovinu o viac ako 100 percent (v Liptovskom Mikuláši o 35 percent), no z pohľadu priemeru úmrtnosti na 1 000 obyvateľov sme na tom rovnako ako Liptovský Mikuláš alebo celoslovenský priemer.

„Nárast je trend, ktorý je celoslovenský a nemusí súvisieť len s kvalitou ovzdušia, môže súvisieť s inými faktormi – životným štýlom, výživou, stresom," odpovedal vedúci odboru hygieny životného prostredia ÚVZ Michal Jajcaj, keď sa ho novinári pýtali, či samotný trend vyššieho nárastu úmrtí neznamená, že situácia sa zhoršuje.

Príčinou je prach

Hygiena oprela svoje tvrdenia o dve štúdie, na ktorých vzniku v minulosti participovala aj spoločnosť Mondi SCP.

Prvá v rokoch 2002 – 2006 hodnotila vplyv sírnych zlúčenín vznikajúcich

pri výrobe celulózy na zdravie Ružomberčanov. Podľa nej organosírne zlúčeniny nemajú negatívny vplyv na zdravie obyvateľov, ale v ojedinelých prípadoch pôsobia obťažujúco a spôsobujú bolesť hlavy, nevoľnosť či podráždenie dýchacích ciest.

„Treba tiež brať do úvahy fakt, že organosírne zlúčeniny, vznikajúce pri výrobe celulózy v Mondi SCP, nemajú karcinogénny potenciál," píše v stanovisku Ján Mikas.

Druhá štúdia v roku 2015 merala zdroje znečistenia ovzdušia v meste na základe analýzy vzoriek prachu. Realizoval ju súčasný člen komisie pre riešenie prašnosti a zápachu Jiři Bílek. Štúdia skonštatovala, že najzávažnejším znečisťovateľom ovzdušia v Ružomberku sú spaľovacie procesy. Tie zvyšujú koncentráciu prachových častíc PM 2,5 a PM 10. Verejnosť ich ako obťažujúce až tak nevníma, no prenikajú do dýchacej sústavy a viazané s kontaminovanými látkami môžu byť pre zdravie nebezpečné.

„Dominantným zdrojom týchto častíc v ovzduší popri priemyselnej činnosti je najmä lokálne vykurovanie domácností a cestná doprava," uvádza v aktuálnom stanovisku hlavný hygienik a mestu odporúča riešiť prioritne problém dopravy a lokálnych kúrenísk.

Povrchná odpoveď

Aktivisti v reakcii označili správu hygienika za povrchnú a účelovú. Podľa nich je metodológia štatistiky úmrtnosti zo strany hygienika nejasná. Tvrdenie, že organosírne látky nie sú pre zdravie človeka nebezpečné, sú podľa nich už dávno prekonané a vyvrátené.

„V spomínanej štúdii z roku 2002 – 2006 sa uvádza svedectvo neurológa a psychiatra dr. Hirscha. Tvrdí, že zápach negatívne ovplyvňuje ľudské zdravie. Účinky možno rozdeliť na neurologické a psychologické, imunologické, respiračné, chemosenzorické, kardiovaskulárne a iné," tvrdia aktivisti z OZ Za zdravý Ružomberok.

Pýtajú sa tiež, prečo je reč len o zapáchajúcich látkach – tzv. zlúčeninách síry, známe ako TRS –, ale nehovorí sa aj o ostatných chemických látkach používaných a vznikajúcich pri procese výroby celulózy a papiera, ako sú fenoly, furán, oxidy dusíka či chlór a jeho zlúčeniny.

Aj preto naďalej trvajú na lekárskej štúdii vplyvu ovzdušia na obyvateľstvo a pýtajú sa, prečo ju nepotrebujeme, ak na druhej strane potrebujeme opatrenia na zlepšenie stavu ovzdušia.

Súhlasia so zlou situáciou prašnosti, no úrady vraj nikdy nevyužili legislatívne právomoci na opatrenia, ak napríklad tri dni po sebe prekročíme vrchný limit koncentrácie tuhých znečisťujúcich látok PM 2,5 a PM 10.

„Jedným z takýchto opatrení je aj dočasné obmedzenie individuálnej automobilovej dopravy. Kedy sa tak naposledy stalo? Vedia vôbec kompetentní o povinnosti, ktorú im táto vyhláška určuje?" pýtajú sa aktivisti.

Rozšírenú verziu článku nájdete na rmagazin.sk

stručne

- Primátor Igor Čombor (nezávislý) vyhlásil, že chce v meste postaviť 300 nových bytov vo viacerých bytovkách.
- Poslanec Juraj Burgan (KDH) upozornil, že viaceré mestské pozemky používajú súkromné osoby alebo firmy, a dokonca na nich zarábajú, bez zmluvného vzťahu s mestom. Príkladom sú parkoviská v centre mesta či letná terasa v podniku na Rovni.
- Poslanec Ján Kuráň (Za slušný Ružomberok) podal tri trestné oznámenia pre podozrenie na nehospodárne nakladanie s majetkom mesta zo strany mestského úradu. Zároveň spustil petíciu, ktorou chce vyhlásiť referendum o odvolaní primátora.
- Národný kontrolný úrad konštatoval, že mesto rozdelilo na dotáciách 110-tisíc eur v rozpore s vlastnými nariadeniami a pravidlami.
- Radnica v týchto dňoch spustí verejné obstarávanie na nového dodávateľa mestskej autobusovej dopravy. Desaťročná zákazka prinesie víťazovi minimálne štyri milióny eur. Opoziční poslanci tender kritizujú pre nekonkrétne podmienky súťaže a absenciu požiadavky na elektrobusy.

Ani rok po skončení súťaže na plaváreň nevieme, ako bude vyzerať a kedy ju postavia

Text: Peter Kravčák Foto: Víťazný návrh plavárne z architektonickej súťaže z roku 2018 od Pavla Zibrína a Ľubomíra Kružela. Zdroj: MsÚ

Už je to rok, čo bola vyhodnotená architektonická súťaž na plaváreň. Mesto zvažuje, že jej výsledky nebude brať do úvahy a kúpi celkom iný projekt.

V decembri 2016 zastupiteľstvo po niekoľkomesačnej diskusii rozhodlo, že mesto nebude rekonštruovať starú, ale postaví novú plaváreň.

Následne primátor vymenoval poslaneckú komisiu a vybralo externé firmy 2021 architekti a VOSK, aby spoločne pripravili podmienky verejnej súťaže a lokalitný program – teda podmienky zariadenia plavárne.

V novembri 2017 mesto po súhlase poslancov od zmluvy odstúpilo, lebo proces prípravy súťaže vyhodnotili ako príliš dlhý.

V marci 2018 poslanci odsúhlasili architektonickú súťaž, ktorej podmienky pripravili vo vlastnej réžii v súčinnosti s útvarom hlavného architekta.

Výsledky súťaže vyhlásili v septembri 2018, nasledovať malo dohodovacie konanie, teda rokovanie s víťazom, kde mesto mohlo navrhnúť úpravy projekty a dojednať cenu. V prípade vzájomnej dohody mali architekti začať kresliť projekty. Tu sa však celý proces zastavil. Mesto svoje požiadavky nepredložilo a rokovanie za účelom dohodnutia sa s víťazom neiniciovalo.

„Z nášho pohľadu sa neudialo nič. Respektíve sme nadobudli pocit, že mesto poza náš chrbát rieši projekt plavárne po svojom. V prípade, že by zo strany mesta prišli oficiálne požiadavky na zmenu návrhu, podľa rozsahu požiadaviek by sme im vyhoveli tak, aby boli v súlade so súťažnými podmienkami," tvrdia autori víťazného návrhu plavárne, architekti Pavol Zibrin a Ľubomír Kružel.

Chceme aj vodný svet

Komisia zložená z poslancov pripravila takzvaný lokalitný program, ktorý zastupiteľstvo v júni aj novembri 2017 schválilo. Súčasťou novej plavárne mali byť šesťdráhový bazén, detský bazén, parná, suchá a infrasauna, vírivka či bufet.

Poslanci takisto určili limit na plaváreň vo výške 3,6 milióna. Súčasťou nemal byť vodný svet. Zhodli sa, že mestská plaváreň nemá konkurovať okolitým súkromným projektom, kde je takáto zábavná časť vybudovaná.

Takto zadali úlohy aj architektom v súťaži. Dnes to už neplatí.

„V lete sme navštívili sedem plavární v Poľsku, Čechách aj na Slovensku. Trend je inde, ako sme to navrhli my. To, čo majú všetky plavárne spoločné, je vodný svet. Toto tvorí biznis a prináša peniaze," informoval na poslednom zastupiteľstve zástupca primátora Ján Bednárik (KDH).

Poslancom po roku od súťaže navrhol dva spôsoby ďalšieho postupu: rokovať s víťazmi architektonickej súťaže o doplnení ich návrhu o vodný svet.

„Prihováram sa však za druhú cestu. Pozdáva sa nám plaváreň v Petržalke. Cena projektu je 65-tisíc eur so zapracovaním všetkých požiadaviek," povedal Bednárik a navrhol, aby mesto tento projekt kúpilo a postavilo plaváreň, akú majú v Petržalke. Podľa neho to bude aj z hľadiska prevádzkovania a návratnosti najlepšie riešenie.

„Nenachádzam slov. Po tom všetkom, čo sme podstúpili, sme teraz znova na začiatku. Účastníkom medzinárodnej architektonickej súťaže a profesionálnym porotcom takto napľujeme do tváre. Predsa sme v lokalitnom programe povedali, že ak nie víťaz, tak budeme rokovať s druhým alebo tretím v poradí a hľadať s nimi zhodu na našich predstavách," nesúhlasil so zmenou postupu poslanec Patrik Habo (nezávislý).

„Chceli sme mať strop na plaváreň okolo 3,6 milióna eur s DPH, takto ju predražíme. Hovorili sme, že nechceme vodný svet, lebo je všade v okolí, že postačia sauny, vírivka, a zrazu ho chceme. Ale keby aj, máme dosť vlastných architektov, nemusíme kopírovať cudziu plaváreň," pridal sa Miroslav Kerdík (Za slušný Ružomberok).

S novým postupom súhlasil Peter Štupák (Za slušný Ružomberok): „Bez vodného sveta nemajú Ružomberčania motiváciu zostať v mestskej plavárni a chodia do okolitých stredísk. Vodný svet tvorí 70 percent tržieb plavární. Cenu na dvoch eurách ale neudržíme."

Nereálnych 3,6 milióna?

Niektorí poslanci už absolvovali aj zájazd do Petržalky, kde im novú plaváreň predstavili, aby ich presvedčili o vhodnosti tohto riešenia. Stála takmer päť miliónov eur bez DPH. Oproti ružomberským plánom majú navyše solárią, zážitkový bazén a whirlpool pre relax. Hlavný bazén však má len päť dráh. Čo nevyhovuje plavcom, ktorí by naďalej nemohli organizovať súťaže.

Niekde k tejto sume by sme sa podľa porotcov ružomberskej súťaže dostali, ak by sme realizovali niektorý z prvých dvoch víťazných návrhov architektonickej súťaže. A to napriek stanovenému cenovému stropu.

„Naplniť požiadavku mesta je veľmi náročné a my, porotcovia, tvrdíme, že pokiaľ chceme viac ako len obyčajnú halu s bazénmi a stanovenými službami, za 3,6 milióna je to nenaplniteľné. Preto sme boli zhovievaví, a keď sa niekto blížil k štyrom či piatim miliónom, tolerovali sme to. Chceme byť reálni, a situácia na trhu je taká, že prevláda silná tendencia podceňovať reálne náklady pri výstavbe," povedal ešte vlani na jeseň pre Ružomberský magazín ružomberský architekt a porotca súťaže Martin Bišťan.

„Lokalitným programom sme si deklarovali podmienky, ceny, obsah plavárne, časový harmonogram. Mrzí ma, že teraz niečo preferujeme a počúvame o Petržalke. Aj u nás sú architekti, ktorí vedia plaváreň naprojektovať. Mali by sme sa neformálne stretnúť a zadefinovať si, čo vlastne chceme," povedal na poslednom zastupiteľstve poslanec Ľubomír Kubáň (Za slušný Ružomberok).

„Vybíjate sa na bezobsažných veciach. Ján Bednárik má skúsenosti, nastúpil cestu, ktorá povedie k realizácii plavárne, tak ho podporte," podporil nový postup pri riešení plavárne primátor Igor Čombor (nezávislý).

Rok po architektonickej súťaži tak čaká poslancov nové rozhodovanie o tom, ako ďalej s plavárňou. Najbližšie zastupiteľstvo, na ktorom by sa mohlo hlasovať o tomto bode, bude už 6. novembra.

Na tomto mieste môže byť Vaša reklama
Píšte na: **inzercia@rmagazin.sk**

Desiatky študentov zo zahraničia robia Ružomberok kozmopolitným

Text: Peter Kravčák Foto: Zahraniční študenti na KU v Ružomberku. (Zľava) Javier, Dima, Dominika, Evelina a Gvantsa. Autor: Jaroslav Moravčík

V meste nie je problém stretnúť mladých Ukrajincov, Poliakov, ale aj Gruzínku, Lotyšku či Španiela. Niektorí dokonca pracujú vo firmách, reštauráciách či baroch. V Téme čísla sme zisťovali o tomto fenoméne viac.

V zahraničí študujú na vysokej škole, ale prostredníctvom grantových schém Európskej únie majú možnosť vybrať si školu v inej krajine, kde strávia semester. Takíto študenti prichádzajú každého pol roka aj do Ružomberka na Katolícku univerzitu (KU).

Lebo ste malé mesto

„Erasmus ponúka veľa možností, ale chcela som sa vyhnúť veľkým krajinám a mestám. Výber sa zúžil na Slovinsko a Slovensko. Slovinsko ma bolo ochotné akceptovať až v letnom semestri, a tak bolo rozhodnuté," opisuje Lotyška Evelina, ako ju osud zavial k nám.

Anglicky hovorí bez najmenších zakolísaní, jej alma mater je Riga Stradinš University, asi najprestížnejšia lotyšská univerzita, a nie je kresťanka. Prečo teda KU v Ružomberku?

„Lebo ste malé mesto, blízko hôr, v prírode, všade je blízko. Chcela som byť tak trochu na vidieku," vysvetľuje 22-ročná Evelina, čoskoro bakalárka rehabilitácie a fyzioterapie.

Rovnaké dôvody uvádza aj Španiel Javier, študent ošetrovateľstva. Ako keby sa dohodli. Spolu s Evelinou už stihli navštíviť Vysoké Tatry, dokonca vyšli už aj na Východnú Vysokú.

„Na Slovensku som mal na výber Bratislavu a Ružomberok. Mám rád hory, turistiku, a to sedí na Ružomberok. A v Bratislave by som stretol asi veľa Španielov. Chcel som hovoriť v angličtine, zlepšiť sa v jazyku a spoznať kultúru, ktorá nie je tak medzinárodná ako v hlavnom meste," ozrejmuje

detaily svojich dôvodov 19-ročný rodák z Avily pri Madride.

Jazyk! Bariéra, ktorá sa dá prekonať

Jovana je z Kraljeva v Srbsku. V Belehrade študuje slovenský jazyk. A nie, nemá žiadne korene u nás, ani kontakty s krajanskými Slovákmi z Vojvodiny. „Bol to taký risk. Neviem, prečo som si vybrala slovenčinu, ale páči sa mi. Čoskoro si musím pribrať druhý slovanský jazyk, zrejme to bude ruština," prezrádza 21-ročná študentka slovenčiny na filozofickej fakulte.

„Veľmi sa mi páči vaša univerzitná knižnica. Našla som tam všetky materiály, ktoré som potrebovala, v angličtine. Ale aj ľudia sú tu príjemní. V administratíve, učitelia i študenti. Vždy, keď niečo potrebujem, nájde sa niekto, kto mi pomôže," zveruje sa 20-ročná študentka psychológie Gvantsa z Ilia State University v Gruzínsku.

Priznáva, že s jazykom je to na ulici niekedy problém, ale v škole sa s jazykovou bariérou zatiaľ nestretla. Jej obľúbené slovenské slovo je zmrzlina.

„Mám rada komunikatívnych, usmievavých ľudí, ktorí chcú pomôcť. A zatiaľ tu takých stretávam. Jedna pani kvôli mne dokonca googlila gruzínske výrazy, aby som jej rozumela," smeje sa optimisticky naladená Gvantsa.

To Jovana s jazykom problém nemá. Po slovensky dokáže hovoriť, a azda ešte lepšie písať. „Mám tu rada všetko. Škola je pekná, moderná, ľudia sú nápomocní. Lepšie ako u nás. Chcem sa tu vrátiť, doštudovať a zostať tu navždy. Viem, že to znie divne, ale naozaj som zatiaľ nemala žiaden problém," udivuje svojou rozhodnosťou Jovana.

Evelina a Javier jazykovú bariéru pociťujú, no berú to pragmaticky. „Je vidieť, že ľudia majú problém s jazykom. Keď spustím, najprv sa zľaknú, hlavou im prebehne kto som, čo chcem a prečo som tu. Ale vždy sa snažia nejako mi pomôcť a sú veľmi milí. Praxujem v nemocnici. Snažím sa byť stále v skupine so študentmi a lekármi, ktorí vedia anglicky, lebo nie vždy sa dokážem dohovoriť. Ťažko sa potom získava dôvera, keď vás ľudia nepoznajú a nerozumejú vám," vysvetľuje mladá Lotyška.

„Jedinú vec, čo by som zmenil, je, aby ste lepšie hovorili po anglicky. Ľudia sú tu milí, pomáhajú nám, a to oceňujem. Mám niektorých učiteľov, ktorí hovoria anglicky. Ale ja potrebujem hovoriť aj s pacientmi, sestričkami, doktormi, a tí jazyk väčšinou nevedia. Boja sa komunikovať. Dokonca aj tí, čo dačo vedia, nehovoria, lebo si myslia, že je to slabé a hanbia sa. A ešte by ste mohli viac tancovať. Keď ideme večer von, všetci len sedia a pijú. V Španielsku sa najprv tancuje, až potom sa niečo vypije. Tu nie je kde tancovať," smeje sa budúci ošetrovateľ a nadšený skateboardista Javier.

má na cestovanie vlakmi zadarmo: „V Španielsku cestujete, len keď naozaj musíte, lebo je to drahé. U vás to je skvelé. Študenti môžu cestovať, spoznávať krajinu, ľudí, zažiť množstvo nových vecí, stačí len chcieť. Veľmi sa mi to páči." Okrem Tatier už Erasmus študenti boli v Bratislave, Košiciach aj Prahe.

Jednému ale nerozumie: „Prečo školy, nemocnice a všetko začína fungovať už o siedmej hodine? Keď ráno cestujem o pol siedmej na prax a autobus je plný detí s taškami, vravím si, Bože môj, kam tak skoro ráno všetci cestujú, to nie je možné."

Evelina dodáva, že ľudia akoby si odžili deň už ráno a poobede ich niet. U nich chodia na prax do nemocnice až na deviatu.

„Keď ideme večer von, všetci len sedia a pijú. V Španielsku sa najprv tancuje, až potom sa niečo vypije. Tu nie je kde tancovať."

Javier, študent zo Španielska

Voľný čas

Obaja hrajú futbal. Evelina aj za dievčenský tím Dinamo Riga. Aby nevypadla z tréningu, šla sa spýtať do dievčenského MFK Ružomberok, či ju na tri mesiace vezmú. Popri škole má teraz už aj tréningy.

Ak nemeškajú, stále chodia peši. „Ružomberok je malý, všetko je dostupné peši, mám pocit, že tu nie je ani žiadna kriminalita a cítim sa bezpečne. Ale nerozumiem, prečo tu nefungujú semafory na priechodoch pre chodcov, a tiež, prečo vodiči nezastavia, keď stojíte pri priechode. Prejsť cez cestu je často riskantné," zdôverí sa Evelina.

Javierovi sa páči, že všade je veľa detí a rodičia sa s nimi neboja hrať kdekoľvek vonku. Doma to vraj nevidí. Usudzuje, že tu musí žiť veľa mladých rodín. Len slová chvály

Jovana sa netají tým, že večer občas zájde do baru. Študenti sa o zábavu dokážu postarať aj v malom meste. Už spoznala aj borovičku, a vraj ju celkom zvládla.

Aj napriek niektorým negatívam, ani jeden z nich nie je z výberu školy či mesta sklamaný. Práve naopak. Ich dojmy a pocity sú pozitívne. Môžu za to predovšetkým priateľskí ľudia. Za všetkých to zhrnula stále usmievavá Gruzínka Gvantsa: „Ružomberok is full of love."

Ružomberok? Láska na druhý pohľad

Text: Nikola Marhefková Foto: Ukrajinská študentka žurnalistiky Valeria Masliy. Zdroj: archív Valérie Masliy

K „erazmákom“ nepatria, ale nie sú ani domácimi študentmi. Veľa z nich komunikuje v slovenčine na veľmi dobrej úrovni, ich „východnejší“ pôvod však prezrádza prízvuk. I keď občas nepatrný.

Na denné štúdium na KU každoročne nastupuje čoraz viac mladých ľudí z Ukrajiny. Dominika Cheipesh už dosiahla plnoletosť, no aj s kamarátkou, s ktorou sedíme v kaviarni, vyzerajú oveľa mladšie. Alkoholické nápoje by im bez občianskeho preukazu dozaista nepredali. Svoj mladistvý vzhľad si veľmi dobre uvedomujú a robia si z neho žarty.

Rodáčka z Mukačeva sa hneď ospravedlňuje, že ešte nevie veľmi dobre po slovensky. Pred príchodom do Ružomberka sa síce učila štyri mesiace slovenčinu, ale na hladké splynutie s novou krajinou to ešte nestačilo.

„Veľmi som nerozprávala, bála som sa, že urobím veľa chýb. Keď sa ma niečo pýtali, bola som ticho,“ hovorí o počiatočnej jazykovej bariére. Teraz, keď tu študuje angličtinu-taliančinu už druhý rok, je to výrazne lepšie, no ešte stále vníma svoje rezervy.

Oceňujú úroveň výučby

O KU sa dozvedela od kamarátky, ktorá tu študuje. Dala na jej odporúčanie. A dnes už aj sama adresuje univerzite pochvalné slová.

Vyzdvihuje úroveň výučby. „Angličtinu nás vyučuje učiteľ priamo z Holandska, taliančinu zas Talianka. Na Ukrajine by nás učili ľudia, ktorí nemajú takú skúsenosť s jazykom,“ porovnáva Dominika, ktorá by sa chcela živiť ako učiteľka alebo prekladateľka. Vie si predstaviť, že by ostala aj na Slovensku, magisterský stupeň už však zvažuje v Bratislave.

Zatiaľ čo medzi univerzitou a mladou Ukrajinkou zafungovala chémia hneď, Ružomberok ju na prvýkrát veľmi neoslovil. Malé mesto s malými možnosťami. Postupne sa však dievčine dostalo pod kožu a teraz ho už nazýva „svojím mestom“.

„Je tu vždy ticho a pokojne, cítim sa bezpečne, ľudia sú ku mne priateľskí. Zvykla som si tu,“ odôvodňuje obrat Dominika, ktorá na zoznam pozitív nezabúda priradiť ani „overenú klasiku“ – Hrabovskú a Čutkovskú dolinu.

Spomína však aj negatívnu skúsenosť v súvislosti s vybavovaním potrebných dokumentov na cudzineckej polícii v Žiline. To testuje trpezlivosť, ale aj imunitu nejedného zahraničného študenta, ktorý si potrebuje zariadiť prechodný pobyt.

„Celý deň aj noc sme museli čakať pred budovou na ulici. Bolo to hrozné, ešte sa aj rozpršalo. Jedni Slováci nám neskôr ponúkli, aby sme prečkali v ich aute,“ hovorí mladá študentka. Trochu ľudskejší rozmer vniesla do celej situácie Slovenka, ktorá všetkým, približne dvadsiatim Ukrajincom doniesla kávu.

Krásna príroda. Ale málo roboty

Z okolia Mukačeva, konkrétne z obce Bilky, pochádza aj Dima Kostrab. Mladý Ukrajinec tu už tretí rok študuje jednoodborovú históriu. Ružomberská univerzita nebola jeho prvou voľbou. Ani nevedel, že taká existuje.

Predpokladal, že bude študovať na väčších univerzitách, v Košiciach či Prešove. Napokon sa cez agentúru dostal do mesta pod Čebraťom.

„Stačil mi rok, aby som sa presvedčil, že je to v pohode, moderná univerzita s kvalitnými prednášajúcimi. Celkovo som spokojný,“ hodnotí Dima, ktorý sa rozhodol pre štúdium v zahraničí z pragmatického dôvodu – hodnota diplomu.

„Diplom európskeho vzorca má oveľa vyššiu hodnotu než ten ukrajinský, ktorý sa neakceptuje nikde v Európe a ani v Ukrajine veľmi nepomôže uplatniť sa,“ vysvetľuje a dodáva, že človek sa takisto oboznamuje s novým prostredím a učí sa samostatnému životu.

Aj Dima absolvoval povinný jazykový kurz, ale dal sa aj na samoštúdium. Pred príchodom pozerával v slovenčine filmy, čítaval texty, učil sa gramatiku.

Mladý historik zatiaľ neplánuje ostať žiť v Ružomberku. „Chcem sa ešte žiť taký ten kočovný život.“ Ale v budúcnosti návrat nevylučuje. „Sú tu hory, pokoj. Je mi to oveľa bližšie ako povedzme Bratislava či Košice. Je to tiché, rodinné mesto. S prírodou, čistým prostredím, ak neberieme do úvahy Mondi,“ hovorí Dima

„Je tu menej možností uplatniť sa, aj čo sa týka brigád. V Ružomberku si ani miestni poriadne nevedia nájsť prácu, to je pre mňa asi najväčšie mínus,“ spomína druhú stranu mince študent, ktorý asi mesiac brigádoval v Liptovskom Mikuláši a teraz tiež hľadá možnosť, ako si privyrobiť.

Srdcom mesta, z hľadiska medzinárodných vzťahov, je preňho univerzita, kde sa stretávajú rôzni ľudia. „Paradoxne, viac sa kontaktujem so Slovákmi, čo tu študujú, než s Ukrajincami. Miestni študenti mi pomohli, keď bolo treba,“ hovorí Dima

Mesto nie je pre aktívnych študentov

Valeria Masliy chcela študovať v Európe, ale cieľovú destináciu ešte nemala. Slovensko jej poradil kamarát z detstva, ktorého sem zlákalo vysokoškolské štúdium. Na rozdiel od Ukrajiny bezplatné. Valeria výber zúžila na Ružomberok, ktorý mal v ponuke jej vysnívaný odbor. Žurnalistiku.

Kamera a mikrofón sú pre 18-ročnú Ukrajinku dôverne známe, doma v Ivano-Frankivsk pracovala pol roka v televízii, rok v rádiu. Keďže nevedela dobre po slovensky, prihlásila sa najskôr na „záložný odbor“ – taliančinu, odkiaľ plánovala prestúpiť na novinárstvo, len čo sa trocha naučí domáci jazyk.

Jej vzťahu so slovenčinou prospela letná brigáda v Bešeňovej, kde si aj doteraz privyrába ako čašníčka. Tento akademický rok začala konečne chodiť na žurnalistiku, mierne banuje, že ju mohla skúsiť hneď.

V Ružomberku si medzičasom vybudovala zázemie – našla si bývanie, priateľov, prácu. Nové mesto sa jej ale spočiatku vôbec nepáčilo. „Prvé dva mesiace boli pre mňa veľmi náročné, len som čakala, kedy budem môcť ísť domov. Aj počasie bolo hrozné, bola mi zima,“ vyťahuje prvé spomienky na svoj prechodný domov. „Stále je mi chladno, ale už som si zvykla a obľúbila si to tu,“ smeje sa Valeria, ktorá o živote zahraničného študenta na Slovensku publikuje príspevky na Instagrame.

Príroda je podľa nej krásna, k mestu ako takému si však cestu veľmi nenašla. „Ružomberok je skôr mestom pre ľudí, ktorí chcú pokoj. Pre aktívnych študentov neponúka až tak veľa možností,“ hodnotí a ako protiváhu uvádza Prešov, kde sa podľa nej môžu študenti realizovať viac. Od svojich piatich rokoch spieva a pestovať si zlato v hrdle chcela aj tu. Nemá však kde a folklór ju veľmi neláka.

Prečítajte si, ako sa v Ružomberku žije cudzincom z Arménska, Kuby či Guiney.

Katolícku univerzitu objavili Východoeurópania

Text: Peter Kravčák Foto: Zahraniční študenti na KU v Ružomberku. Foto: Jaroslav Moravčík

Katolícka univerzita so sídlom v Ružomberku má štyri fakulty. V meste sídlia tri: pedagogická, zdravotnícka a filozofická. V Košiciach je teologická. Na všetkých študuje aktuálne viac ako 3 600 študentov.

Denní zahraniční študenti, ktorí majú rovnakí status ako domáci, tvoria približne 10 percent študentov KU.

Zahraničným študentom dominujú Ukrajinci

„Máme 261 zahraničných študentov. Najviac ich je z Ukrajiny, ale máme tu aj študentov z Bieloruska, Čiech, Poľska a Ruska," hovorí prodekanka pre zahraničné vzťahy najväčšej, pedagogickej fakulty (PF) Markéta Rusnáková. Nie všetci zahraniční študenti PF sú však priamo v Ružomberku. Podľa Rusnákovej asi polovica z nich študuje manažment na detašovanom pracovisku v Poprade.

V Ružomberku však pôsobí aj približne 60 zahraničných študentov filozofickej a 40 zdravotníckej fakulty. V meste sa tak pohybujú viac ako dve stovky mladých ľudí zo zahraničia.

„Najviac zahraničných študentov našej fakulty pochádza z Ukrajiny, ale máme aj študentov z Bieloruska a Veľkej Británie," konštatuje prodekanka pre vzdelávanie z filozofickej fakulty (FF) Jela Kehoe. Fakulta zdravotníctva (FZ) pre Ružomberský magazín spomenula len Ukrajinu ako štát, odkiaľ majú riadnych zahraničných študentov.

Pri nedostatku slovenských študentov, ktorí odchádzajú vo veľkom študovať najmä do Čiech, sú práve zahraniční pre všetky slovenské univerzity veľmi dôležití. Legislatíva ich vníma ako riadnych študentov. A najväčšia časť peňazí, ktoré štát dáva vysokým školám na činnosť, je práve za množstvo vzdelávaných študentov.

Študentské mobility

Je tu ale aj ďalší typ študentov zo zahraničia. Ide o takzvané mobility. Európska únia poskytuje členským krajinám prostriedky na to, aby učitelia aj študenti chodili na zahraničné vedecko-vzdelávacie pobyty. Pedagógovia učiť alebo stážovať, študenti študovať. Mobilita trvá zväčša pol roka, v akademickom žargóne jeden semester.

Erasmus, Ceepus či SAIA – to sú asi najznámejšie mobilitné programy, cez ktoré je možné študovať v zahraničí. Teda aj na Slovensku.

Katolícka univerzita má v aktuálnom semestri 53 takýchto študentov. V Ružomberku ich je však len trinásť. Zvyšok je na teologickej fakulte v Košiciach. Najviac študentov k nám prichádza z okolitých krajín, kde je jazyková bariéra najmenšia: Poľsko, Ukrajina, ČR. V meste však aktuálne stretnete aj Gruzíncov, Srbku, Španiela či Lotyšku.

O aké štúdium majú cudzinci záujem? Podľa oslovených prodekanov jednotlivých fakúlt sú to teológia, sociálna práca, anglický a nemecký jazyk, manažment, taliančina, geografia, fyzioterapia či ošetrovateľstvo.

Jazyková bariéra

„Podmienkou prijatia a štúdia je zvládnutie slovenčiny. Máme akreditované študijné odbory len v slovenskom jazyku. Ten majú aj povinný v rámci štúdia v rozsahu dve hodiny týždenne.

V prípade prichádzajúcich študentov v rámci mobilitných programov existuje katalóg predmetov, ktoré vieme zabezpečiť na fakulte aj v anglickom jazyku a z toho si študenti vyberajú," ozrejmuje, ako to je so vzdelávaním v cudzom jazyku prodekan FZ pre vzdelávanie Imrich Andrási.

Rovnako je to aj na filozofickej fakulte. „Vďaka príbuznosti slovenčiny a ukrajinčiny sa študenti veľmi rýchlo adaptujú a predmety zvládajú bez väčších problémov," vysvetľuje situáciu predovšetkým študentov zo slovanských krajín prodekanka Jela Kehoe.

Nárast študentov z východnej Európy pritom nezaznamenáva len KU. Prešovská univerzita, ale aj vysoké školy v Košiciach evidujú ešte vyššie čísla študentov. Počty študentov z Ukrajiny či z iných krajín východnej Európy, najmä mimo EÚ, však stúpajú všeobecne na všetkých slovenských vysokých školách.

V meste sa pohybujú viac ako dve stovky študentov zo zahraničia, najmä z Ukrajiny. Ide o celoslovenský trend, tvrdia predstavitelia Katolíckej univerzity.

Pedagogická a teologická fakulta tiež poskytujú kurzy slovenčiny, no tvrdia, že dokážu v cudzom jazyku vzdelávať viac. „V súčasnej dobe ponúkame dvesto predmetov v anglickom alebo cudzom jazyku," hovorí Markéta Rusnáková z PF KU.

Fakulty priznávajú, že o zahraničných študentov majú záujem i do budúcna a obzerajú sa aj po ďalších štátoch. Svorne zaznieva, že ak by sme sa na počty študentov pýtali v letnom semestri, dostaneme väčšie čísla. Vtedy je vraj o štúdium na KU prostredníctvom mobilít väčší záujem.

Generál v problémoch. Strieľajú po ňom mladé pušky

Text: Imrich Gazda Karikatúra: Anna Šenkeríková

Pre primátora Čombora je paľba z poslaneckých lavíc zatiaľ len zraňujúca, nie smrteľná. Môže sa to ale zmeniť.

Rok po komunálnych voľbách Ružomberok opäť žije politikou. Postaral sa o to poslanec a člen mestskej rady Ján Kuráň (Za slušný Ružomberok), ktorý rozbehol petíciu za vypísanie referenda o odvolaní primátora Igora Čombora.

Zároveň podal tri trestné oznámenia (jedno spolu s poslancom za KDH Jurajom Burganom) na neznámeho páchateľa za nehospodárne nakladanie s peniazmi mesta. A avizuje ďalšie.

Majú tieto aktivity šancu na úspech?

Sólo akcia

Pre primátora Čombora je paľba z poslaneckých lavíc zatiaľ len zraňujúca, nie smrteľná. Po tom, čo sa mu po víťazných voľbách podarilo v zastupiteľstve vyskladať pohodlnú väčšinu a eliminovať zbytky opozície, ktorú dorazil (ne)dobrovoľný odchod poslanca Miroslava Zuberca, určite nečakal útok z radov koaličného KDH a polokoaličného klubu Za slušný Ružomberok.

Spokojný môže byť aspoň s tým, že Kuráňova petícia zatiaľ pôsobí len ako sólo akcia nahnevaného občana, ktorý je po niekoľkoročnom pobyte v zahraničí frustrovaný stavom rodnej hrudy.

Ku Kuráňovej iniciatíve sa verejne nehlási ani predseda klubu Za slušný Ružomberok Ľubomír Kubáň, ani Čomborov hlavný vyzývateľ v minuloročných primátorských voľbách Karol Javorka. Ďalší z protikandidátov, Róbert Kolár (vydavateľ týchto novín), ktorého Kuráň vo voľbách podporoval, sa dokonca od petície dištancoval.

Dojem sólo akcie posilňuje aj fakt, že na petičnom hárku je uvedená len zákonom stanovená osoba určená pre styk s orgánom verejnej moci (Kuráň), aj keď zvyčajnou súčasťou podobných iniciatív sú petičné výbory, aby sa zber podpisov, odôvodňovanie cieľa a tlak zo strany odporcov rozložili na viacero osôb.

Tak to bolo aj pri oboch úspešných petíciách v uplynulých rokoch (Za zdravý Ružomberok, Zastavme hazard v Ružomberku), pod ktoré sa podpísalo viac ako 10-tisíc ľudí.

Úspech dobrodruha?

Napriek tomu, čo sme napísali vyššie, ak Kuráňovi pôjde zber podpisov tak, ako to uviedol v jednom z facebookových statusov (600 podpisov za deň), petícia môže byť úspešná. Skutočnosť, že by to dokázal jeden dobrodruh, by jej význam ešte znásobila.

Obava z pohľadu na petičné hárky s podpismi tisícok nespokojných obyvateľov by desila aj vyššie šarže.

Dobre to vedia aj v Čomborovom tíme, preto zmobilizovali koaličných poslancov pod spoločné vyhlásenie (chýbajú pod ním ale podpisy troch poslancov KDH – Anny Šanobovej, Pavla Šípoša a už zmieňovaného Juraja Burgana) a zároveň Kuráňovi ponúkli spoločné „vysvetľovacie“ stretnutie. A budú to skúšať aj ináč. Predsa len, obava z pohľadu na hárky s podpismi tisícok nespokojných obyvateľov, by desila aj vyššie šarže.

Vyzbieranie 7 500 potrebných podpisov by však bolo iba polovičným úspechom, keďže cieľom nespokojného poslanca nie je úspešná petícia, ale úspešné referendum. Rád by ho spojil s parlamentnými voľbami na začiatku budúceho roka, ale aj keby podpisy vyzbieral počas niekoľkých týždňov, mestský úrad vie petíciu sprocesovať tak, aby sa termín parlamentných volieb nestihol.

A šanca, že by sa nadpolovičná väčšina voličov unúvala k urnám len kvôli miestnemu referendu, je mizivá. Práve na túto zákonom stanovenú podmienku v minulosti doplatili aj iné referendá usilujúce sa o odvolanie starostu.

No v postkuciakovskej a postgorilej krajine, kde sa mnohým otvorili oči, rozviazali jazyky a uvoľnili ruky, už nie je nič tak, ako bývalo.

Muž, ktorý má doma mestský poklad

Text: Peter Kravčák Foto: Autor

Ako malý chlapec utekal s rodičmi pred frontom z mesta. Vrátil sa, aby zvládol komunistov i demokraciu. A pritom stále fotil - mesto, ľudí, udalosti. Okrem svojho disponuje aj archívom ďalších známych fotografov z mesta. Túži po múzeu fotografie. Kým sa tak raz stane, Fedor Polóni starostlivo opatruje dejiny Ružomberka u seba doma.

Rodina Polóniovcov sa veľmi dobre poznala s Veselovcami. Miloš, neskorší armádny generál, Polóniovcom v roku 1944 poradil, aby pred blížiacim sa frontom odišli z mesta. „Nikto nevedel, čo sa bude diať, keď prídu Nemci," spomína si 80-ročný Fedor Polóni. Koncom vojny mal päť rokov.

Spolu s rodičmi a trojročnou sestrou strávili dva mesiace v horách v okolí Ružomberka. Spali v senníkoch, najdlhšie v horárni v Železnom. Podobne ako mnohí ďalší obyvatelia mesta. Iní zostali. Nestabilná situácia v meste ale trvala dlhšie, a tak už po návrate z hôr pozoroval z balkóna rodinného domu bombardovanie železničnej stanice.

„Raz v noci, počas ockovej neprítomnosti, k nám vtrhli traja nemeckí vojaci. Vyrabovali, čo sa dalo. Našťastie, všetky cennejšie veci boli uložené v skrýši za gaučom v obývačke. Mamke stiahli zlatú obrúčku, náušnice... My deti sme spali vo vedľajšej izbe a nič sme nepočuli," vybavuje si spomienky z mladosti. „Keď 4. apríla 1945 prešiel front, na pľaci pred našim domom sa rozložila ruská kuchyňa aj s americkými autami. Na rozdiel od Nemcov, Rusi nikdy nič neukradli."

Fotograf

Už keď chodil do Ľudovej školy, skúšal otcov Flexaret. Raz na prvomájovom sprievode mu učiteľ Ján Plica zveril do rúk školský fotoaparát. Ako vedúci fotografického krúžku veril dvanásťročnému Fedorovi, že urobí zo slávnosti pekné fotky. „Vyšiel som vtedy na hornú atiku školy na dnešnej Dončovej ulici a urobil fotky zhora, aké nemal nikto. Dodnes ich mám," opisuje dokumentárne začiatky.

Hoci vyvolanie prvého filmu zveril fotoslužbe, potom už pracoval doma, v kumbáli, kde si urobil improvizovanú tmavú komoru. Aby mohol fotiť, roznášal v nedeľu noviny. „Mal som na starosti okres okolo vojenskej nemocnice. Vtedy sa to tak nazývalo. Za nedeľu som zarobili 10,50 korún. Presne toľko stálo sto kusov fotografického papiera pohľadnicového formátu."

Jedného dňa ho oslovil člen miestnej komunistickej strany, či by mu nešiel odfotiť svadbu dcéry. Ako fotil, funkcionár zrazu vstal a začal sa modliť. „Keď svadba skončila, prišiel za mnou a poprosil ma, aby som o tom nikomu nehovoril. Dodržal som to," spomína Polóni.

„Po rokoch ma zrazu po prvý raz nevyškrtli zo zoznamu účastníkov podnikového zájazdu. Nikdy som sa na Západ nedostal, no zrazu ma akceptovali a šiel som do Talianska. Vraj som dostal odporúčanie z najvyšších miest. Neskôr som sa dozvedel, že to bola jeho vďaka za moje mlčanie. Tak sa tu vtedy žilo."

Niekedy v tých rokoch bolo témou v meste aj dnes často skloňované múzeum papiera. Všetko bolo pripravené – výroba mala byť v niekdajšom mlyne v Bielom Potoku a v Rakovského paláci na Podhore mali zasa vystavovať exponáty. Vtedy to boli štátne budovy.

„Platiť to mala Slovcepa, generálne riaditeľstvo, ktoré bolo ešte nad SCP. Vilo Vajs ma vtedy navrhol za správcu. Pochodili sme Čechy a Poľsko, ako to vyzerá tam a pripravovali nové múzeum. A zrazu prišlo rozhodnutie vtedajšieho námestníka – neexistuje, aby to riadil Polóni," opisuje príbeh dodnes nerealizovaného múzea papiera. Z iniciatívy Slovcepy napokon vznikla len stála expozícia v Liptovskom múzeu.

„Význam Ružomberka bol v minulosti mimoriadny. Dnes nemáme ani veľkosť, ani význam. Neviem, či mám byť na čo hrdý."

Fedor Polóni, fotograf

Vymyslel Fotoforum

V roku 1960 prišiel Ružomberok o štatút okresného mesta. Zrušili aj Okresné osvetové stredisko. Miestny Fotoklub zostal na dlažbe. „Vtedy som ako nahnevaný občan rozmýšľal, ako mestu pomôcť a ďalej ho zviditeľňovať. Prišiel som s myšlienkou medzinárodnej fotografickej súťaže. Nevedel som, ako to urobiť, koľko je s tým starostí, ale v kolegoch z Fotoklubu som našiel dostatok zanietencov pre úspešnú realizáciu podujatia známeho ako Fotoforum," približuje vznik známej fotografickej výstavy, ktorá predvlani oslávila 50. výročie – už pod hlavičkou Zväzu slovenských fotografov.

Ten vznikol v roku 1968 na ustanovujúcom sneme v Liskovej, počas druhého ročníka Fotofora. Bolo tam viacero Ružomberčanov, dokonca majú pamätné listy. Nie na všetkých si dnešné vedenie Zväzu chce podľa Polóniho spomenúť. Je to paradox, pretože Zväz aj Fotoklub sídlia v Ružomberku.

„Dva fotokluby sú v Bardejove a v Žiline a spolupracujú. U nás to nie je možné. Rozdelili nás peniaze, ktoré sa z Fotoklubu stratili. Ale aj pohľad na rozvíjanie niektorých fotografických aktivít. Vyvrcholilo to nedávnym vyhodením Fotoklubu z Liptovského múzea," vraví Polóni o zvláštnej situácii v meste. Podrobnosti rozkmotrenia si ale necháva pre seba.

Dokumentarista mesta

Vyštudovaný chemik, čo sa mu podarilo počas režimu externe, bol s fotoaparátom pri všetkom dôležitom v meste. Stačí spomenúť roky 1968 alebo 1989. Pri jeho nedávnej výstave v Galérii Ľudovíta Fullu ho kurátorka nazvala ružomberským Henry Cartier Bressonom – legendárnym fotografom svetoznámej agentúry Magnum.

„To by mi bolo veľkou cťou, byť ako on, no bol by som len ako mravček pri slonovi. Ale vždy som chcel zachytiť život, ľudí, momenty z mesta. Viete koľkokrát si vyčítam, že som nefotil viac?" zveruje sa stále aktívny fotograf a spoluorganizátor viacerých podujatí pod hlavičkou Fotoklubu RK 1924.

Koniec ulice Podhora (1958). Autor: Fedor Polóni.

Prvý máj (1952). Autor: Fedor Polóni.

„V novembri 1989 sa Ružomberčania vybrali do ulíc až počas generálneho štrajku. Desať dní po udalostiach na Národnej triede v Prahe. Pod balkónom mestského úradu bola hlava na hlave. V ten deň som fotoaparát ešte nemal, bál som sa," vraví muž, ktorému na budúci mesiac otvoria v Univerzitnej knižnici Katolíckej univerzity výstavu fotografií z ružomberského Novembra 1989.

Dovtedy odpracoval väčšinu života na Supre. Po zmene režimu podnikal, ale zaskakoval aj ako učiteľ chémie a procesu výroby papiera a celulózy na miestnych stredných školách. Od fotografie ale nikdy neodskočil.

Na plote na Podhore spravil raz výstavu fotografií voľne nazvanú Ružomberok pred sto rokmi a dnes. Porovnávala zaujímavé miesta so súčasnosťou.

„Aký bol kedysi Ružomberok? Nebol veľkým mestom. Rovnako ako Banská Bystrica, Poprad či Žilina mal okolo 15-tisíc obyvateľov. Jeho význam bol ale mimoriadny. Bolo to mesto, na ktoré som bol hrdý. Dnes nemáme ani veľkosť, ani význam. Neviem, či mám byť na čo hrdý," zamýšľa sa dokumentarista nad dianím v meste.

V jeho archíve skončili aj snímky Laca Krónera, Bonyho Svobodníka, Vladimíra Jansíka či Ivan Svobodu. „Mám ich fotky, negatívy, spomienky... Veľmi rád by som to zverejnil, pripomenul. Ľudia by videli, ako vyzeral Ružomberok," predstavuje svoj sen i bohatstvo, ktoré má doma.

Rád by dosiahol zriadenie Fotografického múzea, kde by vystavil fotky a doplnil ich rôznymi technologickými artefaktmi. Páči sa mu Kaštieľ sv. Žofie i Björnsonov dom. So zámerom chce osloviť aj poslancov. „Myslím si, že stojí za to tieto fotografie zachovať. Je tam zdokumentované mesto od množstva autorov, rôzne udalosti z jeho života a dejín. Mám fotografie ešte na sklených platniach. Múzeum venované Ružomberčanom, ružomberským autorom," zamýšľa sa.

Činorodý dôchodca

S kamarátmi z niekdajšieho fotokrúžku v ľudovej škole predstavil starý Ružomberok vo výstave Traja kamaráti, na objednávku vytvoril kalendár historických fotografií mesta, príležitostne spolupracuje s Miriam Považanovou na jej Potulkách mestom, pomáha jej so zberom materiálu a podkladov pre diskusie.

Zároveň vo Fotoklube pripravuje publikáciu fotografií súčasných autorov a členov Fotoklubu RK 1924 Manifest. „Chceme manifestovať, že napriek tomu, že nás tu nechcú a vyhadzujú, stále sme tu a fungujeme," argumentuje neúnavný Fedor Polóni.

INZERCIA

Vyhlásenie väčšiny poslancov MsZ v Ružomberku

V predchádzajúcich dňoch sme sa s prekvapením oboznámili s iniciatívou nášho kolegu poslanca J. Kuráňa na odvolanie primátora. Súčasťou tejto iniciatívy je aj jeho vyhlásenie, ktorým oslovil aj nás ostatných poslancov a ktoré doslova kriminalizuje činnosť vedenia Mesta a celého Mestského úradu.

Aj my máme výhrady voči chybám v minulosti (personálne obsadenie funkcie riaditeľa Komunálnych služieb, finančné nezrovnalosti pri niektorých investičných akciách), ale na to sú príslušné orgány, ktoré ich budú riešiť. Treba tu mať na zreteli, že riaditeľ Komunálnych služieb vzišiel z riadneho výberového konania a došlo k jeho osobnému zlyhaniu. Zovšeobecňovanie a znevažovanie práce celého vedenia Mesta a pokus o odvolanie primátora sú však úplne scestné a nemajú žiadny racionálny základ. Mesto je vo vynikajúcom finančnom stave. Dokazuje to prieskum nezávislej agentúry INEKO, kde Ružomberok je zo 140. miest na 15. mieste (Liptovský Mikuláš 129. Žilina 94.) a dokonca z hľadiska finančnej stability Ružomberku patrí popredné 7. miesto zo všetkých miest na Slovensku. Po dlhých desaťročiach sa konečne rozbehla príprava území pre IBV, v prípravnej fáze je výstavba nových nájomných bytoviek, pripravujú sa verejné obstarávania služieb MAD a komunálnych činností, pripravuje sa nová parkovacia politika, priblížili sme sa ku konečnému rozhodnutiu o novej plavárni, tesne pred realizáciou je množstvo ďalších investičných akcií. Mesto stojí pred mnohými dôležitými rozhodnutiami na príprave ktorých jeho vedenie poctivo pracuje. Vnímame preto spomínanú iniciatívu nielen ako zjavnú snahu o zviditeľnenie sa za každú cenu, ale aj ako pokus o spochybnenie a nerešpektovanie výsledkov demokratických komunálnych volieb, s ktorými sa určité kruhy dodnes nevyrovnali. Táto iniciatíva určite neprospieva ďalšiemu vývoju, vnáša do nášho Mesta znovu nepokoj a rozdelenie občanov na dva tábory. Prišla v čase, keď aj v Mestskom zastupiteľstve po dlhšom období konečne zavládla väčšia zhoda pri riešení problémov Mesta. Považujeme preto za prirodzené túto iniciatívu odmietnuť a vyjadrujeme plnú podporu primátorovi I. Čomborovi a členom vedenia Mesta.

Poslanci, ktorí sa verejne dištancujú od petície za spustenie referenda o odvolávaní primátora mesta:

Milan Šlávka, Michal Lazár, Dušan Mataj, Tomáš Šošovec, Roman Zach, Vendelín Rúžička, Mária Kramárová, Jana Halušková, Stanislav Javorka, Michal Kubačka, Slavomír Klačko, Ján Bednárik, Adriana Stolárová, Marián Gašaj.

Sestry v akcii

Text: Imrich Gazda Foto: Archív Kongregácie školských sestier sv. Františka

Ich činnosť je nenápadná, ale nenahraditeľná. Aj keď ich v meste z politických dôvodov viackrát nechceli, vždy sa tu vrátili. Školské sestry sv. Františka si začiatkom októbra vo svojom kláštore na Zelenej ulici pripomenuli 100. výročie príchodu do Ružomberka.

Prvých jedenásť františkánok prišlo do Ružomberka na prelome augusta a septembra v roku 1919 na pozvanie farára Andreja Hlinku, aby prevzali vedenie rímskokatolíckej ľudovej a meštianskej dievčenskej školy a zabezpečili výučbu v slovenčine. Riaditeľkou škôl, ktoré v tom čase navštevovalo 450 žiačok, sa stala Marta Dominika Stuchlá.

„Sestry boli síce českej národnosti, ale rýchlo si osvojili slovenský jazyk a zostavovali v ňom aj rôzne pomôcky, ktoré používali pri vyučovaní," uviedla pre Ružomberský magazín Lívia Gardianová z rehole františkánok. „Postupne popri ľudovej a meštianskej škole otvorili materskú školu, dievčenský internát, sirotinec a ústav na výchovu učiteliek materských škôl, ktorý mal celoštátny význam. Sestry nacvičovali divadlá, detské besiedky a rôznym spôsobom prispievali k osvete medzi obyvateľstvom."

Historik Martin Lupčo v publikácii Z dejín katolíckeho školstva v Ružomberku spomína, že žiačky mohli navštevovať napríklad aj esperantský krúžok, v rámci ktorého si dopisovali so žiačkami v Holandsku.

Úspešnú dvadsaťročnú činnosť františkánok zastavila zmena spoločenských pomerov po vzniku Slovenského štátu. Mestská rada v apríli 1939 rozhodla o ich prepustení a povolaní Milosrdných sestier sv. Vincenta, ktoré boli slovenskej národnosti.

Vrátili sa ešte počas komunizmu

Poštátnenie školstva počas povojnovej obnovy Československa a najmä likvidácia reholí po nástupe komunistickej totality znamenal koniec katolíckeho školstva.

Františkánky sa ale do Ružomberka vrátili ešte počas normalizácie v roku 1979, teda šesťdesiat rokov po svojom prvom príchode. „Išlo o dve reholné sestry, jedna z nich sa zamestnala v nemocnici, druhá v detskom domove. Keď sa k ním neskôr pripojili ďalšie, zriadili si tajnú komunitu v dome na ulici Nad Skalkou. Väčšina z nich pracovala v neďalekom detskom domove, nielen ako vychovávateľky, ale aj v kuchyni či v práčovni," hovorí sestra Gardianová.

ŠtB tajné reholníčky dlhodobo sledovala a v roku 1983 spustila akciu Vír, počas ktorej zatkli a uväznili niekoľko františkánov a františkánok po celom Československu. Dve z nich aj v Ružomberku.

Vo väznici aj na univerzite

Po páde komunizmu sa ružomberské františkánky obliekli naspäť do habitov a vo svojom duchovno-spoločenskom poslaní pokračujú dodnes. Prichádzajú ku chorým, do väznice, niektoré pracujú na Katolíckej univerzite.

V kláštore na Zelenej ulici, ktorý bol postavený v roku 1999, je ich v súčasnosti desať, na celom Slovensku takmer 150. Niektoré pôsobia aj na misiách v južnej Afrike a strednej Ázii.

Okrem františkánok pôsobí v Ružomberku aj ženská reholľa Congregatio Jesu, Milosrdné sestry sv. Kríža, ktoré spravujú Strednú zdravotnícku školu Márie Terézie Schererovej a Milosrdné sestry sv. Vincenta, ktoré vedú Základnú školu sv. Vincenta.

Recept na dobré pivo vypočítate podľa vzorca

Text: Anna Zábojníková Foto: Vladimír John z Černovej. Zdroj: Autorka

Černovčan Vladimír John sa neuspokojil s myšlienkou, že v Ružomberku nie je miesto, kde by ponúkali dobré pivo. Rozhodol sa, že si ho začne doma variť sám. Dnes už zlatý mok nevarí len pre seba, ale aj pre rodinu či známych.

Nejdeme na pivo? Otázka, ktorá u nás priam zľudovela. Nielen horúce letné dni si pýtajú príležitosť osviežiť telo aj ducha dobre vychladeným pivkom.

Stalo sa už akousi tradíciou dať si ho po výdatnom obede, zdolaní vysokých kopcov či len tak v partii priateľov. Pri väčšej konzumácií vám dokonca garantuje záruku zábavy či nových priateľstiev.

Kto z nás sa však zamýšľa nad tým, či je správne načapované, či má dobrú penu, čo obsahuje alebo ako dlho zrelo?

Začínal s domácim mikropivovarom

Na položené otázky pozná odpoveď Vladimír John z Černovej. „Dostal som sa k tomu tak, že mám rád pivo. V každej krajine, kde som bol, som ho vždy vyskúšal. Vadí mi, že na Slovensku sa preferuje ležiak, ostatné pivné štýly nie sú tak známe a dostupné. Ba čo viac, v Ružomberku je veľmi málo podnikov, kde si môžete vychutnať dobré pivo, a skúsiť iný typ piva ako ležiak. To ma dohnalo k tomu, že som si ho začal variť sám," hovorí o svojich dôvodoch.

Prvé pivo začal skúšať variť približne pred rokom a pol. Vtedy si však pomáhal domácim mikropivovarom, teda varením piva z koncentrátu. „Takéto pivo je už uvarené a zahustené. Vy ho počas prípravy len rozmiešate s vodou, pridáte chmeľ a za týždeň máte pivo," hovorí o jednoduchšom postupe Vladimír.

Sám priznáva, že zo začiatku sa mu stalo, že takto vykvasené pivo mu nechutilo, pretože nie je možné ovplyvniť jeho chuť. Postupom času sa však naučil, na čo si treba dávať pozor. Dnes si veľa informácií nájde na internete, pri varení používa aj knihu, odkiaľ čerpá recepty priamo od pivných majstrov.

„Recept na pivo sa dá vypočítať. Existujú pivné výpočty, podľa ktorých sa dá pivo navrhnúť od samého základu. Takto som si vypočítal aj dve svoje," vysvetľuje pivnú matematiku výrobca zlatého moku.

Druhov je mnoho

Najčastejšie varí ležiaky a Ejly. Pivné štýly by však chcel vyskúšať aj iné. „Poznáme nemecké, americké, anglické, ale aj novozélandské, štýlov existuje mnoho. Teraz mám navarené svetlé, polotmavé, pšeničné a IPA, no už mám pripravený recept aj na tmavé, ktoré čoskoro vyskúšam," vypočítava Vladimír.

Svetlosť piva ovplyvňuje druh jačmeňa. Každý jačmeň, ktorý si kupuje, má zadefinovanú farbu. „Málokde sa dnes čapuje aj rezané pivo. Kedysi to bolo oveľa bežnejšie. Niekde je dokonca uvádzané, že práve tmavé pivo je dobré piť v zime. Aj ženy ho majú radšej, lebo má chuť kávy," približuje svetlosť a chuť piva.

Základné ingrediencie pri výrobe piva sú voda, slad, chmeľ a kvasnice. Varenie zaberie Vladimírovi takmer celý deň. „Deň vopred si nachystám suroviny. Dôležitá je aj voda, dobré pivovary ju neraz z vlastnej studne. Na Slovensku na rozdiel od zahraničia máme ale dobrú vodu aj z vodovodu. Nemal by byť v nej cítiť chlór, preto je dôležité, aby voda odstála. Na varenie piva v závislosti od štýlu potrebuje približne 20 litrov vody a 15 litrov na vysladzovanie," opisuje postup pri výrobe moku.

Ráno musí vstať skoro, aby si vopred nahrial vodu. Ak začne variť o siedmej ráno, okolo piatej je výroba hotová. „Varenie nie je náročné. Oveľa dlhší čas trvá vysladzovanie sladu a potom aj chladenie. Pivo sa chladí vodou cez špirálu."

Počas varenia sa musí dodržiavať teplota a čas. Na každý druh piva je určený iný postup. Výsledok celodňového varenia však stojí za to. Pri dodržaní správneho postupu máte doma od 20 do 25 litrov poctivo uvareného piva.

Na varenie piva má špeciálny hrniec, ktorý si zadovážil výlučne na pivo. Vybavenie objednáva z rôznych internetových obchodov, aj z Číny, pretože na Slovensku je drahé. Pivo plní do fľašiek, no časom si zaobstaral aj kyvetu, do ktorej sa mu zmestí 20 litrov. Takéto veľké nádoby má doma už tri.

Pena ako šľahačka

Aj pri pive platí staré známe – sto ľudí, sto chutí. „Každý ho vníma inakšie. Človek, ktorý má pivo rád a pije ho pravidelne, už vníma chuť. Ten, kto si ho dá len raz za čas, nerozozná rozdiel," vysvetľuje Vladimír.

Pri ležiakoch platí, že pivo by malo byť plné chuti a mať hustú penu. Jeho hustotu ovplyvňuje množstvo sladu. Kvalita piva pri domácom pive záleží aj od toho ako dlho zreje. Dobrý ležiak potrebuje zrieť aspoň 30 až 40 dní, náš výrobca ho necháva približne dva mesiace pri teplote od 2 do 5 stupňov. Aj IPA musí byť v chlade približne mesiac, potom je pena ako šľahačka.

Nízku penu majú anglické a americké pivá, ktoré často vidíme aj vo filmoch. „U nás je problém v tom, že krčmári vo všeobecnosti nevedia načapovať pivo. Keby sa naše pivá načapovali dobre, to znamená, že navrchu sa drží pena a je správne vychladené, tak aj chuť by bola lepšia. Dnes ale bežne vidíte, že vám podajú pivo, ktoré načapovali rýchlo, na jeden šup," hovorí o situácií na Slovensku.

V porovnaní s Českou republikou v pivnej kultúre zaostávame. U našich susedov existuje oveľa viac súťaží domácich sládkov. „V Čechách je oveľa väčšia ponuka fľaškových pív, pre nás nie veľmi známych," porovnáva výber piva so západným susedom.

Vysvetľuje si to tak, že Česi sú pivný národ a bližšie k Nemecku. Práve tam je bežné, že v obciach a mestách sú súkromné rodinné pivovary s reštauráciou, ktoré ponúkajú rôzne pivné štýly, nie len ležiaky ako je zvykom u nás.

Varenie piva je pre Vladimíra koníček. Nad otvorením vlastného pivovaru nepremýšľa, zatiaľ ho baví variť pre rodinu a známych. „Na otvorenie vlastného pivovaru by som musel mať väčšie vybavenie, musel by som sa tomu viac venovať a už by som ho nestačil variť sám," vysvetľuje Černovčan, ktorý má svoje pivné kráľovstvo v pivnici rodinného domu.

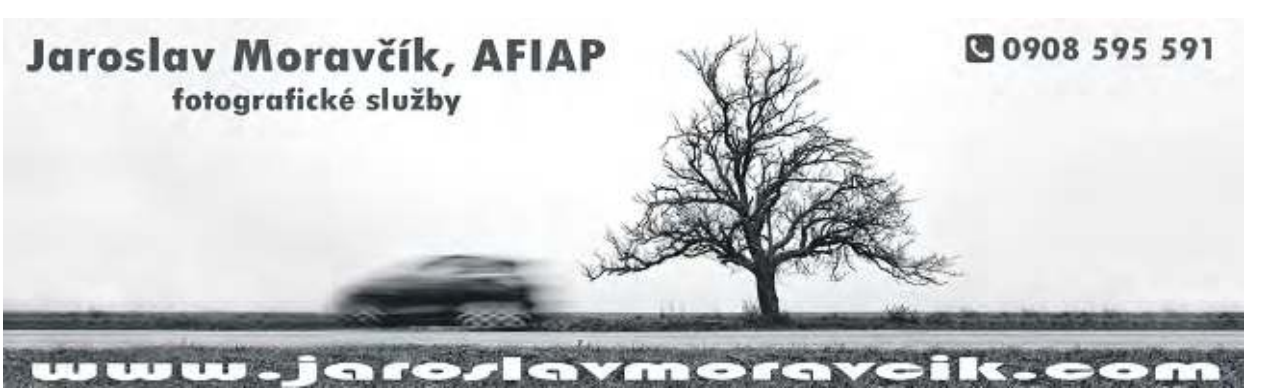

Svadobnú noc strávili po prvý raz vo vlastnom. Na strome

Text: Peter Kravčák Foto: Samo a Linda vo svojom dome na strome. Zdroj: autor

Vyzerá ako veľká turistická atrakcia regiónu. Jeden z prvých na Slovensku, určite prvý v Liptove. Za domom na strome v Liptovských Sliačoch sa skrýva tvrdo odpracovaný sen dvoch mladých ľudí.

Za Martinskými hoľami zapadá slnko. Na červeno sfarbenej oblohe vidieť Rozsutec v Malej Fatre, na severe dominuje Choč a v nastupujúcom šere od východu sa ešte rysuje Liptovská Mara, Západné Tatry, aj obrysy Kriváňa. Len pokochať sa je málo.

Spoločný sen

Keď slnko celkom zapadne, z útulnej terasy s hojdacou sieťou, ktorá poskytla tieto výhľady, sú to len tri či štyri kroky do príjemného jednoizbového domčeka s petrolejovou pieckou, poschodovou manželskou posteľou, stolom a stoličkami a komodou. Všetko v dreve.

Na stole sú rozložené spoločenské hry, popri nich večera a dobrá nálada pri sviečke či petrolejke. Za dvierkami sa ešte nachádza malá suchá toaleta a umývadielko s nádržou na vodu. To všetko niekoľko metrov vo vzduchu – na strome.

„Ako chlapec som si staval rôzne posedy v lese na stromoch. Neskôr som sledoval Discovery Channel, kde bežal seriál o domoch na strome v USA," rozpráva o pôvode myšlienky Samuel Dvorštiak.

Dlho nehovorí, lebo o slovo ho pripraví čerstvá manželka Linda: „Neradi sa nudíme, stále niečo musíme robiť. Samo je pri našich dobrodružstvách kreatívnejší, a keď sme ešte študovali na vysokej škole, vymyslel dom na strome."

Obaja okamžite vedeli, že idú do spoločného projektu. Popri štúdiu Samovej strojáriny a Lindinej chémie šesť liet neúnavne brigádovali v zahraničí.

„Vždy, keď sme sa vrátili zo školy alebo neskôr z práce domov na Liptov, energiu a pokoj sme naberali v prírode. A videli sme, že po tom tužia mnohí ľudia. Neváhajú precestovať stovky kilometrov, aby si dva dni niekde oddýchli a ušli zo stereotypného zhonu a hluku. Povedali sme si, že aj my sa pokúsime takúto oázu ponúknuť. Bez elektriny, len sami so sebou, rodinou, spoločenskými hrami a časom jeden pre druhého," dopĺňa ďalší dôvod Linda.

Spadne vám to

Miesto hľadali v Ružomberku, odkiaľ je Samo. No napokon ho našli v rodnej obci Lindy. „Stavili sme na výhľad. Na Slovensku medzičasom vyrástli nejaké domy na strome,

ale nemajú výhľad," dôvodí Linda, prečo práve Liptovské Sliače, priamo nad povestnými travertínmi.

Lokalitu dôverne poznali zo spoločných výletov. Nepoznali však slovenskú byrokraciu. Potrebné povolenia im zabrali viac ako rok. „Pre ľudí na úradoch to bolo niečo nové, nedívali sa na celý projekt príliš pozitívne," opisuje prekonané peripetie Samo. Priznáva, že bol aj vo fáze, keď sa chcel na všetko vykašľať.

„Vtedy som vyhlásila, že ja mu ten dom postavím, aj keby čo bolo. On ho vysníval, dokonca ho chcel sám stavať. Nemohli sme sa vzdať. Veľmi nám pomohol súčasný starosta obce, ktorý bol celej myšlienke naklonený," dopĺňa ho energická Linda.

Keď už vyhrali boj s úradmi a s radosťou i slzami v očiach pozerali, ako za dva týždne profesionáli dom na strome postavili, začali narážať na nepríjemné poznámky niektorých miestnych.

„Spadne vám to, smiali sa nám. Alebo chodili a dávali pozor, aby sme náhodou neprešli po súkromnom pozemku, čo by nám hneď vytkli," začne Samo, no myšlienky opäť dokončí Linda.

„Ľudia sú naozaj rôzni. Dosť to zamrzí, keď vidíte neprajníkov, ktorí by boli najradšej, keby sa to nepodarilo, lebo závidia alebo za tým vidia len biznis. Veľmi som sa preto potešila, keď sa začali objavovať aj priania úspechu a uvedomenie si, že naozaj je za tým kus obety, práce a snahy jednoducho si splniť sen."

Najprv k domu, potom do práce

Dom na dvoch stromoch si vyžiadal len spílenie niekoľkých konárov, nijakým iným spôsobom stromy nepoškodili. Nie je v nich ani jeden klinec. „Dendrológovia aj stavebná firma musia každý rok prísť skontrolovať stromy aj stavbu," približuje Samo odbornú starostlivosť o živý dom.

„Máte najkrajší dom na svete," číta Linda jednu z viet v knihe návštev a teší sa. „Pre toto sa to celé oplatilo. Keď vidíte, ako ste ľudí urobili šťastnými. A ešte ma teší, keď neprídu na Liptov len kvôli pocitu prespania na strome, ale navštívia aj Vlkolínec, Brankovský vodopád alebo čokoľvek iné, a my sme len súčasťou ich väčšieho výletu," dodáva lokálpatriotisticky.

Pozitívne referencie však nevznikajú len vďaka výhľadom či pocitu dobrodružstva. Ráno o pol siedmej nosia nocľažníkom raňajky. Zavesia ich na kladku, aby ich nezobudili, a potom upaľujú do práce. Večer, keď sa vrátia, zväčša treba ísť upratať, vymeniť obliečky, oprať, pripraviť dom pre nových klientov. Len cez víkend si pospia a raňajky prinesú až okolo ôsmej.

Sliačanský dom na strome stojí ako jediný na Slovensku na ihličnatých stromoch. Ostatné sú zväčša na duboch. A nachádza sa v Národnom parku Nízke Tatry, čo tiež nie je bežné.

„Dosiaľ žiaden nemá až päť lôžok. Obaja sme z päťčlenných rodín, a tak sme chceli dnu dostať päť postelí. Preto je manželská poschodová a k nej je ešte zasúvacia prístelka. Aby sme ušetrili miesto, ale zároveň vytvorili možnosť prenocovania aj väčším rodinám," ponúka praktické zdôvodnenie mladomanželka.

Prvá noc nepatrila im

Dom dostavali v júli. Pre verejnosť ho sprístupnili v auguste. Prvú noc v dome na strome dopriali iným. Sami si ho vyskúšali až koncom septembra. „Naša prvá noc na strome bola až svadobná. Až vtedy sme reálne vyskúšali, aké to je," vraví Samuel.

„Bolo poriadne chladno, vonku boli len tri stupne, vnútri možno sedem. Ale keď máte dobré oblečenie a periny, dá sa to vydržať. Navyše, odvtedy pribudla aj petrolejová piecka," dopĺňa Linda Dvorštiaková.

Dom tak môžu prevádzkovať aj v zime. Ak bude záujem. „Necháme to na ľudí. Hlavne, aby našli pokoj a radosť, boli v prírode, cítili sa dobre a oddýchli si," želá si Linda.

Prečítajte si rozhovor s ružomberským architektom Petrom Sálusom, držiteľom ceny CE.ZA.AR, za spoluautorstvo Dubodomu, rodinného domu roka 2018.

V Matejkove zápach necítiť. Ľudia tu voňajú človečinou

Text: Anna Zábojníková Foto: Kamaráti Vlasto Dvorský a Zdenko Pavlů v Nižnom Matejkove. Zdroj: Autorka

V našom putovaní po ružomberským uliciach a mestských častiach pokračujeme vo vzdialenejšej oblasti Nižného a Vyšného Matejkova.

Popri hlavnom cestnom ťahu z Ružomberka do Banskej Bystrice sa rozprestiera chatová oblasť Podsuchá. Jej súčasťou je aj Vyšné a Nižné Matejkovo, kde našlo svoj domov mnoho ľudí z dolného Liptova. Niektorí prichádzajú do svojich chát len počas leta, iní tu obklopení veľkofatranskými horami, tichom a rodinnou atmosférou našli trvalý úkryt pred mestským zhonom.

Miestni nám prezrádzajú, že Nižné Matejkovo boli kedysi len lúky, ktoré sa kosili. V minulosti vraj oblasť volali aj Hadia dolina, pretože sa v nej nachádzalo množstvo hadov. Ešte aj dnes sem-tam zasyčia zmije či užovky.

Nižné a Vyšné Matejkovo bolo dlho iba rekreačnou či chatovou oblasťou. V roku 2007 však poslanci schvaľovali nové ulice Ružomberka a okrem Malina Brda, Trlenskej doliny, Škutovky a Smrekovice medzi ne zaradili aj Vyšné a Nižné Matejkovo.

Dobrá partia

V Nižnom Matejkove sa rozprestiera asi stovka chát, z ktorých len zopár chátra. Celoročne tu býva 15 rodín, no počas leta by ste ľudí napočítali podstatne viac.

Rodina Dvorských sa tu z Liptovských Sliačov presťahovala pred 15 rokmi. „Necítime sa odrezaní od sveta, je tu pokoj a ticho, býva sa nám tu dobre, navyše, sme aj dobrá partia," hovorí pani Vlasta Dvorská, ktorá spoločne s manželom býva v dome po otcovi.

„Je tu hlavne dobrý vzduch. Keď som bol naposledy v meste, tak by som sa bol najradšej otočil. Aj ľudia v meste cítia zápach, ale už si zvykli. Keď ideme do mesta my, tak ho cítime oveľa intenzívnejšie," hovorí o zápachu z papierní Vlasto Dvorský.

Obchod, poštu či rozhlas by ste tu hľadali márne. Miestni si už zvykli, že za povinnosťami musia vyraziť do Ružomberka alebo do neďalekej Liptovskej Osady. Ak je treba, pomôže aj internet.

Dolinou pred dvadsiatimi rokmi otriasla nešťastná udalosť. „V Trlenskej doline mali chatu Vargovci. Keď prichádzali do chaty, prekvapili zlodeja. Vytiahol zbraň, oboch zabil a vydal sa na útek k nám. Tu však nemal kde ujsť, policajti ho chytili a zabili," opisujú tragédiu manželia Dvorský.

Domy obkolesuje najmä príroda. Z terasy majú manželia výhľad na Brankovský vodopád, ktorý je najvyšším v Nízkych Tatrách. Hory sú však domovom aj pre zver, ktorá sa nehanbí schádzať o kúsok nižšie. „Videli tu naraz aj šty-

ri medvede. Sám som mal jedného na dvore," spomína si Vlasto Dvorský.

Rozbitá cesta, plný kontajner a zástavka v nedohľadne

Ak by ste sa rozhodli navštíviť jednu zo spomínaných ulíc, cesta do Nižného Matejkova by vás potrápila. Od zastávky autobusu pri Bodege sa môžete vybrať dvoma spôsobmi. „Vrátiť sa desiatky metrov priamo po hlavnej ceste alebo sa vybrať skratkou cez lúky. Neraz tam však videli medveďa. Bez auta je prístup do Nižného Matejkova nebezpečný," vysvetľuje pán Dvorský.

Obyvateľom by pomohla autobusová zastávka, ktorú pred rokmi zrušili. „Nemusí tam byť zastávka, aby tam šofér neustále zastavoval. Stačí, keby šofér zastavil aspoň na znamenie. Na lúke je vysoká tráva a ak idú ľudia do práce skoro ráno, je tam tma. Rovnako aj vtedy, keď sa večer vracajú," hovorí o potrebe zastávky pred odbočkou do Nižného Matejkova Zdenko Pavlů, ktorý býva v Nižnom Matejkove štyridsať rokov.

Problém však nie je len prístup, ale aj samotná cesta, ktorá vedie k obydliam. Na počítanie výtlkov by vám nestačili obe ruky. Hoci sa nad chatami vyníma nový päťkilometrový asfaltový koberec zaplatený z peňazí Európskej únie, obyvatelia sa musia uskromniť so starou rozbitou cestou.

Na jej začiatku vás navyše privíta preplnený kontajner, ktorý sa stal lákadlom nielen pre cudzincov, ale aj pre medvede. „Ľudia sem vyhadzujú naozaj všetko. Nechce sa im chodiť do zberného dvora, tak tu nechávajú stavebný materiál aj pneumatiky. Najhoršie je to, že tu zastavujú nielen ľudia z doliny, ale aj cudzinci," vysvetľuje Dvorský. Kontajner síce chodia vysypávať dvakrát do týždňa, no počas leta sa zaplní oveľa rýchlejšie.

Raj pre turistov a hubárov

Leto vo Vyšnom Matejkove si ešte ako dieťa pamätá aj Jozef Matuška. „Kedysi tu býval aj obchod, ktorý bol spojený s krčmou. Základné potraviny si ľudia v tom čase objednávali na meno," spomína si na časy minulé pán Matuška.

Väčšina chatárov sem chodila autobusmi, lepšie sa poznali, domy neboli oplotené a často sa navštevovali.

Na chatu po starých rodičoch chodí so svojou rodinou dodnes. „Je trošku ďalej ako ostatné, takže máme aj väčšie súkromie. Je fajn, keď tam môžem byť od rána do večera a prebúdzať sa pri speve vtákov. Nedá sa to porovnať s tým, keď sa na niekoľko hodín vyberiete na výlet a potom sa opäť vrátite do mesta," opisuje chatár.

Oblasť v okolí Matejkova sa stala vyhľadávaním miestom aj pre mnohých turistov. Odvážnejší využívajú okolie Revúcej na stanovanie. Milovníci hôr sa zase nechajú unášať turistickými značkami na Smrekovicu, do Trlenskej doliny alebo do Vlkolínca.

Dolina je obľúbená aj pre hubárov, ktorí si z nej neraz odnášajú spomienku v podobe plných košíkov.

VETERINÁRNA KLINIKA RUŽOMBEROK
www.vetklinikrk.sk

Nám. A.Hlinku 71, Ružomberok
Po-Ut , Št-Pia: 9:00-12:00, 14:00-17:00, St: 9:00-12:00, 14:00-19:00, So: 9:00-12:00

KNIHA

Alena Sabuchová - Šeptuchy (Artforum 2019)

Ak máte chuť na príbehy z reality, ale tak trochu namočené v nadprirodzene, môžete siahnuť po novinke ružomberskej autorky. A ocitnete sa v Podlasí, lesnatom rustikálnom regióne medzi Poľskom a Bieloruskom, kde nad močiarmi prebývajú hmly a v domčekoch ľudia so svojou biedou a vierou. Aj v také šeptuchy – ženy, ktoré vedia liečiť.

DISKUSIA

Diskusia o novembri 1989 v Ružomberku (Filozofická fakulta KU, 6. november)

Katedra histórie Filozofickej fakulty KU v Ružomberku organizuje v rámci Týždňa vedy diskusiu na tému 30. výročia Nežnej revolúcie. S protagonistami nielen ružomberských prelomových dní bude možné zaspomínať si i dozvedieť sa o dosiaľ možno nepoznanom zákulisí novembra 1989. Pri príležitosti tohto jubilea bude v meste viac podujatí: vernisáž výstavy fotografií z Novembra od Fedora Polóniho či ďalšia diskusia s Jánom Čarnogurským a Františkom Mikloškom.

PODUJATIE

Lampiónový sprievod sv. Martina (Park Š. N. Hýroša, 8. november)

Obľúbené podujatie nielen pre deti. Príďte sa s nimi pozrieť na hranú rozprávku o láskavom Martinovi a spolu s lampiónmi v rukách najmenších buďte súčasťou atmosférického sprievodu mestom. Podujatiu predchádzajú v týždni tvorivé dielne v Galérii Ľudovíta Fullu, kde si vyrobíte vlastné originálne lampióny. Podujatie je benefičné – zbierka posteľného prádla, utierok, uterákov a najmä drogérie poputuje do zariadenia sociálnych služieb Útulok Ružomberok.

FILM

Snow Film Fest 2019 (Kino Kultúra, 20. november)

Celovečerné pásmo špičkových filmov o zimných športoch a dobrodružstvách zavíta v novembri aj do ružomberského kina. Festival je svojím rozsahom a návštevnosťou najväčšou akciou svojho druhu v Čechách aj na Slovensku. Pripravený program obsahuje šesť starostlivo vybraných filmov – zo zahraničných festivalov, ale aj domácej produkcie. Na svoje si prídu všetci milovníci zimných športov a adrenalínu.

AKCIA

Jánošík na úteku: India v Ružomberku (Čajovňa Relax Club, 20. november)

Cestovateľ Filip Jánošík, ktorý po rozchode a výpovedi v práci utiekol na päť mesiacov do zahraničia, príde Ružomberčanom porozprávať o svojej zastávke v Indii. Podarilo sa mu zdolať najvyšší horský prechod v Himalájach, osobne sa stretnúť s dalajlámom i stráviť desať dní v kláštore so zákazom rozprávať.

O ekoextrémistoch

Počuli ste už tú novinku od milovníkov prírody?

Text: Anna Šenkeríková

Podľa mnohých „rádoby“ odborníkov predstavuje rozmnožovanie ľudskej populácie enormný zásah do ekosystému.

Deti totiž tvoria značnú uhlíkovú stopu, a preto by sme sa ich pre záchranu Matičky Zeme mali vzdať.

Nuž, a tu sa vynára otázka, prečo ju ratovať? Veď, ak nebude potomkov, načo chrániť životné prostredie?

Možno by sme sa mali začať riadiť heslom „Po nás potopa“, zvýšiť devastáciu prírody na maximum, požívať všetky výhody konformného a konzumného života a mať na pamäti len jediné – nerozmnožovať sa.

Keď si to tak vezmeme – príroda si poradí so všetkým, ona tu bude vždy, čo sa však o nás povedať nedá.

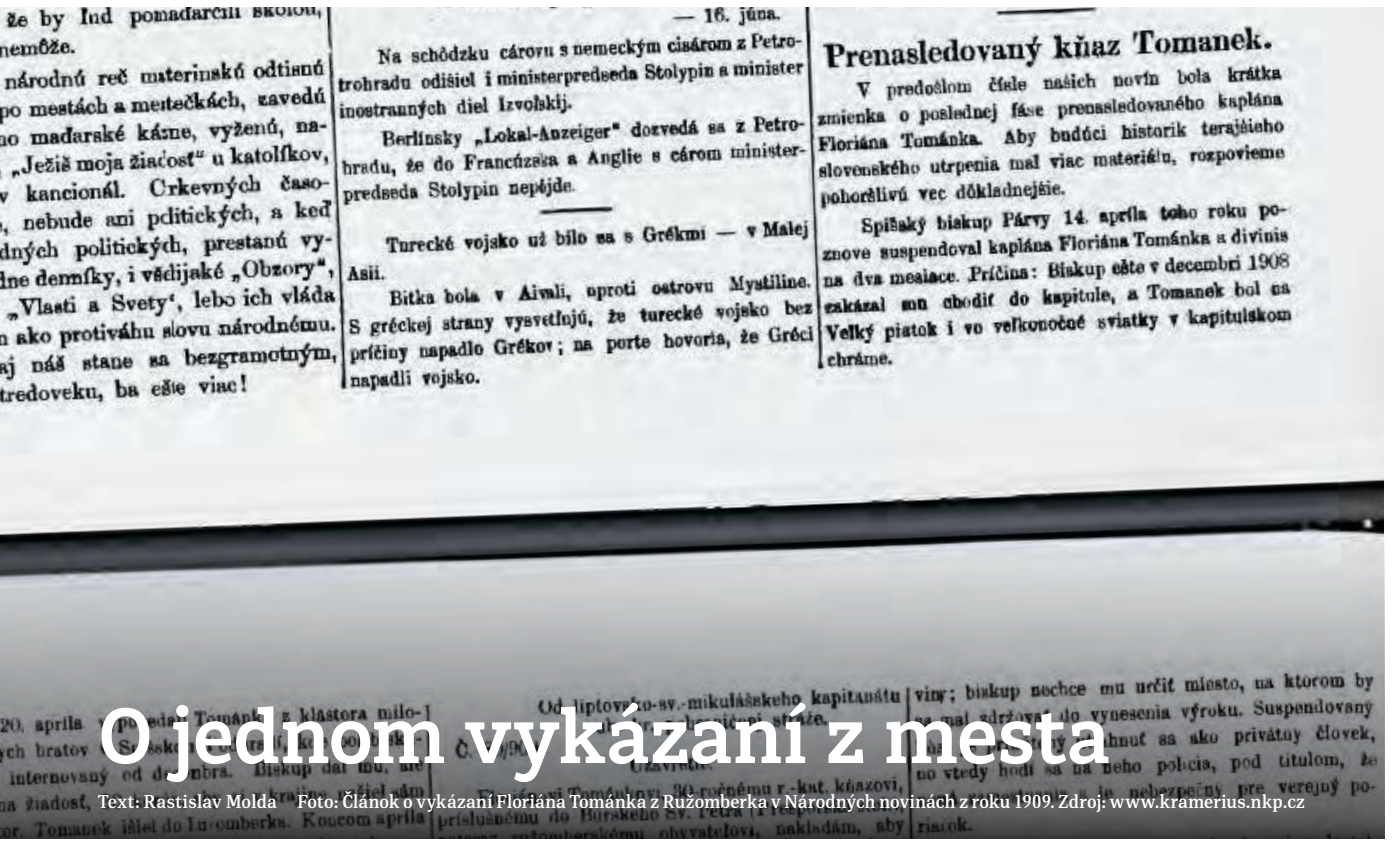

— 16. júna.

Na schôdzku cárovu s nemeckým cisárom z Petrohradu odišiel i ministerpredseda Stolypin a minister inostranných diel Izvolskij.

Berlinsky „Lokal-Anzeiger" dozvedá sa z Petrohradu, že do Francúzska a Anglie s cárom ministerpredseda Stolypin nepôjde.

Turecké vojsko už bilo sa s Grékmi — v Malej Asii.

Bitka bola v Aivali, oproti ostrovu Mystiline. S gréckej strany vysvetľujú, že turecké vojsko bez príčiny napadlo Grékov; na porte hovoria, že Gréci napadli vojsko.

Prenasledovaný kňaz Tomanek.

V predošlom čísle našich novín bola krátka zmienka o poslednej fáze prenasledovaného kaplána Floriána Tománka. Aby budúci historik terajšieho slovenského utrpenia mal viac materiálu, rozpovieme pohoršlivú vec dôkladnejšie.

Spišský biskup Párvy 14. apríla toho roku poznove suspendoval kaplána Floriána Tománka a divinis na dva mesiace. Príčina: Biskup ešte v decembri 1908 zakázal mu chodiť do kapitule, a Tomanek bol na Veľký piatok i vo veľkonočné sviatky v kapitulskom chráme.

O jednom vykázaní z mesta

Text: Rastislav Molda Foto: Článok o vykázaní Floriána Tománka z Ružomberka v Národných novinách z roku 1909. Zdroj: www.kramerius.nkp.cz

V dejinách miest sú zlatými písmenami zapísané návštevy vzácnych hostí, predovšetkým panovníkov a prezidentov. Aj do Ružomberka v minulosti zavítali a so všetkými poctami tu boli uvítané významné osobnosti. Napríklad v roku 1900 to bol arcivojvoda Jozef Karol Habsburkso-Lotrínsky, v roku 1936 prezident Edvard Bešneš a o rok na to premiér Milan Hodža. V dejinách Ružomberka však nastala aj opačná, nevšedná, no zaujímavá situácia, keď bol z mesta niekto vyhnaný.

Vypudenie v meste nežiaducej osoby sa udialo v júni roku 1909. Nešlo len tak o hocikoho, ale o mladého katolíckeho kňaza, neskôr redaktora novín a poslanca československého parlamentu. V spomenutom roku vrcholil viacročný spor mladého katolíckeho kňaza Floriána Tománka so spišským biskupom Alexandrom Párvym, s ktorým mal spory aj Andrej Hlinka.

Kauza Tománka s Párvym naplno zamestnávala nielen slovenské, ale aj maďarské a české periodiká. Dokonca sa o nej, prostredníctvom britského novinára a historika Roberta Setona-Watsona, písalo na stránkach britskej tlače.

Usadený v Ružomberku

Spor mladého kňaza s biskupom sa tiahol už od začiatku pôsobenia Tománka v pastorácii. Ten sa totiž nevenoval len svojim kňazským povinnostiam, ale ako nadšený slovenský národovec vyvíjal aj politickú činnosť. Pred celoštátnymi i župnými voľbami často agitoval za slovenských kandidátov. Svojim veriacim nechal predplácať slovenské noviny, čo hnevalo nielen maďarónskeho biskupa, ale aj oravského župana.

Biskup Párvy ho chcel týmto móresom odnaučiť a tak ho presúval z kaplánky na kaplánku a posielal ho slúžiť k farárom, ktorí ho mali prevychovať. Český denník Čas toto počínanie biskupa okomentoval s dávkou irónie: „Né právě ctihodný biskup Párvy zpozoroval, že působením Tománkovým dost hluboko už zakořenilo slovenské národní vědomí v Hruštíne, prosto pospíšil si dáti Tománkovi, aby svou slovenskou misii mohl zase konati na jiném místě."

Celý spor sa dostal až do Vatikánu, kam mladý kaplán vycestoval. Vo Vatikáne prijali jeho sťažnosť, no odporučili

mu vrátiť sa do diecézy a tam počkať na vyriešenie sporu. Keďže Tománek od biskupa nedostal novú farnosť, rozhodol sa usadiť sa v Ružomberku.

Tománkovo rozhodnutie nebolo náhodné. V centre dolného Liptova už pred odchodom do Ríma krátky čas býval. Aj tentokrát si tu prenajal izbu v súkromí a stravoval sa v miestnom hostinci. Ružomberok bol v tom čase rozrastajúce sa, prosperujúce, dominantne katolícke mesto, v ktorom mal mladý kaplán mnoho známych, priateľov a podporovateľov.

Avšak našli sa aj takí, ktorí si neželali, aby sa v ich meste usadil mladý „pansláv" v spore s biskupom Párvym. Stačil im jeden kňaz, Andrej Hlinka, ktorý mal spor so svojim biskupom.

Títo ľudia mali v rukách aj legislatívnu moc, ktorá im umožnila z mesta Tománka vykázať. Nechajme prehovoriť samotného veliteľa pohraničnej stráže „liptovsko-sv.-mikulášskeho kapitanátu", ktorý takto uzavrel svoj postup: „Floriánovi Tománkovi, 30-ročnémi r.-kat. Kňazovi, príslušnému do Búrskeho Sv. Petra (v Pešporskej župa) nateraz ružomberskému obyvateľovi, nakladám, aby za 24 hodín po vyhlásení, poťažne doručení tohoto uzavretia zanechal vrchnostenský obvod ... V protivnom páde bude na základe 2. § u nariadenia ministra vnútorných diel do mesta svojej príslušnosti, do obce Burský Sv. Peter postrkom poslaný."

Vtedajšie zákony umožňovali v určitých prípadoch nežiadúce osoby vykázať z mesta, v ktorom žili, do mesta, kde mali, povedané dnešnými slovami, trvalý pobyt. Avšak potrebovali na to pádne dôvody a tie bolo potrebné nájsť. Prípadne vymyslieť.

Podľa Národných novín bol Tománek pod dohľadom pohraničnej stráže. Jej príslušníci ho v civilnom preoblečení „špehovali od rána do večera". Po týždni si mladého kňaza predvolali na vypočutie k mestskému policajnému kapitánovi, kde bol prítomný aj spomínaný veliteľ pohraničnej stráže. Ako sme už naznačili, vypočúvanie sa skončilo tým, že služnovský úrad v Ružomberku nechal Tománka vykázať, a to až na dobu piatich rokov.

Tománek sa proti rozhodnutia bránil, deň po výsluchu telegraficky kontaktoval ministerstvo vnútra a informoval ich o postupoch tamojších úradov. No nezostávalo mu nič iné, iba Ružomberok opustiť.

Právne odôvodnenie vykázania

Zaujímavo pôsobí odôvodnenie, na základe ktorého mladého kňaza z mesta vykázali. Podľa zápisnice z výsluchu bol Tománek nemajetný a na svoj pobyt v Ružomberku si musel požičať peniaze. Práve to bol jeden z hlavných dôvodov, pre ktorý ho z mesta vypovedali: „Vzhľadom na úplnú nemajetnosť Floriána Tománka. Spomenutá osoba následkom cirkevného disciplinárneho pokračovania stojí mimo každej služby, stálej úradnej stanice nemá, cirkevných dôchodkov nedostáva. Tieto okolnosti dokazujú, že Floranán Tománek nemá takých dôchodkov, ktoré by mu bez obťažovania verejnosti zabezpečovali existenciu."

Dobová fotografia Floriána Tománka, Andreja Hlinku a Aloisa Kolíseka z roku 1907. Zdroj: Roman Holec – Tragédia v Černovej a slovenská spoločnosť

Priťažilo mu aj to, že bol ešte v júni 1908 po voľbách v politicky motivovanom procese odsúdený na týždeň väzenia. Celé odôvodnenie bolo zakončené takto: „Následkom všetkého tohto je jeho zdržovanie sa tu v záujme verejného poriadku nebezpečné."

Otázne je, či Tománek skutočne konal protiprávne, či naozaj žobral peniaze, a nakoľko bolo jeho vykázanie motivované jeho národoveckými aktivitami a politickým angažovaním sa. Každopádne je jeho prípad jedným z mála známych, kedy z Ružomberka niekoho vykázali.

Mladého kňaza z mesta vykázali, lebo nemajetný a na svoj pobyt v Ružomberku si musel požičať peniaze.

Tománek však bol komplikovanou osobnosťou, ktorá mala mnoho podporovateľov i neprajníkov. Keď v roku 1911 žil a pôsobil Bratislave, prišlo naňho anonymné udanie, v ktorom bol znázornený ako kňaz, ktorý „bez akéhokoľvek cirkevného dozoru a disciplíny vedie spustlý a nemravný život. Jeho opilstvá, behanie za ženami, vyspevovanie po putikách, vyhrávanie s cigánmi sú všeobecne známe a vzbudzujú po celom meste verejné pohoršenie".

Autor je historik, pracuje v Liptovskom múzeu v Ružomberku.

Na úžitok aj na parádu

Text: Anna Šenkeríková Foto: Tkáčka Anna Hládeková z Komjatnej na tohtoročnom remeselníckom jarmoku v Partizánskej Ľupči. Zdroj: Autorka

V dnešnej dobe rôznych moderných výdobytkov by sa už len málokto vedel svojpomocne zaodieť. Šitie, i keď ručné, je jedna vec, ale ako si vyrobiť vhodnú tkaninu?

Partia šikovných žien z Komjatnej by sa nestratila ani v súčasnosti. „Naučili nás to starí rodičia," približuje korene spoločnej záľuby 72-ročná Anna Hládeková. Tradičnú výrobu ľanových tkanín prezentujú šikovné dolnoliptáčky na rôznych kultúrnych akciách už štvrťstoročie.

Za ten čas stihli navštíviť Beckov, Nové Meste nad Váhom, Trenčín, Trenčianske i Turčianske Teplice, ale aj v Skalicu, Dolný Kubín či Zázrivú, pozvali ich aj do Poľska.

Prednedávnom zavítali na tradičný Remeselnícky jarmok v Partizánskej Ľupči. Okrem pani Anny spestrili okoloidúcim sobotný deň aj Helena Kočibálová, Anna Janigová a Žofia Plešková. Všetky už majú nad sedemdesiat a tkaniu sa venujú dlhé roky.

„Veď čo v zime? Kedysi sme síce aj do roboty chodili, ale keď sme prišli, toto bola pre nás taká pasia," usmieva sa 80-ročná Žofia Plešková.

Najskôr dopestovať

Štvorica zručných Komjaťanok vníma tkanie len ako svoje hobby. V minulosti to však pre gazdiné bola jedna z množstva nevyhnutných povinností, ktoré nemohli odkladať. „Ak chceli byť ľudia oblečení, nedalo sa inak," konštatuje pani Anna.

Celkom na začiatku museli zasiať ľan alebo konope. Robili tak zjari, najlepšie na Žofiu.

„Pri siatí bolo treba semiačka vysoko vyhadzovať, aby vraj narástli vysoké rastliny," uvádza jeden zo symbolických úkonov etnologička Iveta Zuskinová v monografii Liptov – ľudové umenie.

Niekoľkotýždňový ľan bolo potrebné dôkladne preplieť. „Keď dozrelo semeno, rastliny sa ručne vytrhávali a viazali do snopkov. Ľan i konope bolo potrebné pred spracovaním močiť, aby zmäkli. V dedinách boli vyčlenené miesta na močidlá, kde mali jednotlivé gazdiné svoje jamy na močenie týchto rastlín," ozrejmuje Zuskinová.

Suchý ľan museli zbaviť semienok, ktoré odkladali ako budúcoročné osivo alebo liečivý produkt. Používali na to nástroj s klincami nazývaný rafalo.

„Ľan sa močil tri týždne, roztočil sa po lúke, najlepšie za rosy, potom sa sušil a dával do hrstí, následne sa buchkal,

sekal, trepal, česal a priadol na kolovrate," v rýchlosti vysvetľuje dlhý a náročný proces pani Anna.

Z najkvalitnejšieho, tenkého ľanu sa šili košele a tiež jemný bytový textil. Z menej kvalitného, ktorý nazývali pačesy, tkali gazdiné hrubšie súčasti dámskych i pánskych odevov a bytových textílií. Staré matere zužitkovali aj odpadový ľan. Takzvané zrebné plátno našlo uplatnenie v hospodárstve – vyrábali z neho napríklad vrecia alebo trávne plachty a obrusy.

Konope a ľan spracúvali ženy a dievky až na jeseň, keď boli hotové ostatné práce na poli.

Len sa nedomotať

Po všetkej vyššie spomínanej práci prišlo konečne na rad tkanie. Prvým krokom bola príprava osnovy. Tá určovala dĺžku a šírku tkaniny. Šlo o veľmi náročný úkon, ktorý ovládalo len niekoľko žien z dediny.

„Priečne nite sa nazývajú útkové a vytvárajú väzbu a okraj tkaniny. Rozmanité kríženie osnovy s útkom – väzby vznikajú tým, že útok beží v určitom poriadku pod niťami alebo nad niťami osnovy," objasňuje etnologička Zuskinová.

Dodáva, že v staršom období sa osnova aj útok vytvárali z doma spradených nití. No keďže osnovné nite museli byť mimoriadne pevné, už koncom 19. storočia ich nahradili továrensky spracované bavlnené nite – pamok. Liptovské gazdiné si ho mohli zadovážiť vďaka Mauntnerovej textilke v Rybárpoli.

Tkáčky sa hrali s farbami priadzí, a tak vznikali uteráky či posteľná bielizeň so zaujímavými vzormi. Efektný dvojlícny vzor dosahovali kombináciou matných a lesklých nití.

„Hotová osnova sa navíjala na trúbu krosien a každá niť osnovy sa prevliekala cez očká predných a zadných niteľníc a cez brdo, od ktorého veľkosti závisela šírka tkaniny. Pri tkaní sa útkové ľanové nite navíjali na malé špúlky v člnku, ktorým sa prevliekala niť dvíhaním prezivovaním v osnove pomocou dvoch podnoží. Aby bolo plátno pevné, bolo potrebné pri tkaní brdom silno zatkávať a búchať," opisuje Zuskinová.

Tkáčky sa hrali s farbami priadzí, a tak vznikali uteráky či posteľná bielizeň so zaujímavými vzormi. Efektný dvojlícny vzor dosahovali kombináciou matných a lesklých nití.

S niektorými úkonmi by si jeden človek neporadil. „Keď sa navíja na krosná, jeden musí krútiť, dvaja musia držať riadky a štvrtý musí držať priadzu," približuje pani Anna, ktorá vyrába najmä koberce.

Hoci jej doma s tkaním pomáhajú rodinní príslušníci, dokonca i tí najmenší, nasledovníkov zatiaľ nenašla. „Teraz už majú mladí mobily a počítače, tie ich bavia, ale tkanie nie. Vnučke sa páči len dovtedy, kým sa jej to nezačne trhať. Potom dá od toho ruky preč," prezrádza s tým, že osvojiť si celú technológiu výroby a vedieť sa vysporiadať s prípadnými komplikáciami je pre mládež najťažšie.

stručne

- Na súťaži Národná cena za dizajn udelili ružomberskej návrhárke Lenke Sršňovej tretie miesto za módnu kolekciu Fullove.
- Do konca októbra je v Liptovskom múzeu sprístupnená výstava 52. ročníka medzinárodného salónu umeleckej fotografie Fotoforum Ružomberok 2019.
- Uplynulo sedem rokov od smrti ružomberského rodáka, maliara a herca Ela Romančíka. Účinkoval vo filmoch Rodná zem, Kapitán Dabač, Sám vojak v poli či Dvanásť nahnevaných mužov.
- Miestna akčná skupina dolný Liptov zorganizovala v centre mesta Remeselnícky jarmok. Chceli tak poukázať na mnohé stále živé staré remeslá, z ktorých niektoré sú však v regióne na pokraji zániku, pretože sa im venuje len jeden človek.
- V Galérii Ľudovíta Fullu si do 1. decembra môžete pozrieť výstavy Re-konštrukcia Fullovho bytu a Zaostrené na detail.

Zopakovať úspešnú sezónu bude náročné

Text: Peter Kravčák Foto: Aktuálny káder basketbalistiek MBK Ružomberok. Zdroj: Rudolf Maškurica/MBK Ružomberok

Po vlaňajšom ligovom titule, víťazstve v Slovenskom pohári a vydarenom vystúpení v Európskom pohári nemôžu byť tohtosezónne očakávania od basketbalistiek rovnaké.

Spanilú jazdu slovenskou extraligou, v ktorej utrpel MBK Ružomberok len jednu prehru, ukončil vlani dlho očakávaným titulom.

Zhoda priaznivých okolností

V šestnástej sezóne od posledného titulu Koniareň oslavovala. Súhra okolností, ako rozpad košického Good Angels, ale zároveň aj koncentrácia finančných a personálnych síl v Ružomberku, slávila úspech. Okrem šesť rokov stabilnej trénerskej dvojice tu bola aj pevná os družstva, ktorej tréneri verili. Tú vystužili individuálne výborné Američanky Jefferyová s Ellenbergovou a Litovka Šiksniuteová.

„Vlani sme mali veľmi silnú základnú päťku. Tie tri dievčatá, ktoré tu už nie sú, boli obrovskými individualitami, boli schopné rozhodnúť zápas európskej úrovne. To treba povedať na rovinu," hodnotí spomínanú trojicu tréner Juraj Suja.

Úspech nezabezpečili len tieto tri hráčky. Basketbal je kolektívny šport a v šatni bol výborný kolektív. Na ihrisku však v ťažkých situáciách i rutinných zápasoch táto trojica fungovala spoľahlivo a vždy.

Celkom iná situácia

Do aktuálnej sezóny vstúpil Ružomberok len s o niečo nižším rozpočtom. Problémom je, že klub sa až v júli dozvedel, že peniaze na prvotriedny basketbal predsa len budú. Pritom dobrý basketbalový tím by v tom čase už mal byť poskladaný a zmluvne zaviazaný. Presne tak, ako to bolo v prípade Ruže v sezóne 2018/2019. Možno aj preto spomínané tri zahraničné hráčky už v družstve nie sú.

Klub vsadil na Slovenky a len dve, menej skúsené, zahraničné dievčatá. Kým vlani bol tréner so zložením tímu spokojný, teraz ešte túži aspoň po jednej hráčke, aby to bolo ideálne. A to má Američanku Williamsovú kvôli peniazom istú len do konca roka.

„Tento tím má trošičku iný charakter ako vlani, ale nechcem povedať, že horší. Teraz možno nemáme až takú kvalitu, silnú päticu hráčok, ale máme viac dievčat približne rovnakej kvality. Tomu sa treba aj prispôsobiť," nepriamo, ale jasne charakterizoval rozdiel v kvalite tímu tréner Suja.

Pri otázkach na ciele a ambície zaznieva z Poľnej ulice zborové: musíme sa sústrediť na seba, hrať najlepšie ako vieme a robiť na ihrisku všetko tak, ako je potrebné. Inak povedané: trénerov čaká celosezónna ťažká práca s družstvom, ktorá na konci môže dopadnúť výborne, ale aj nemusí. Tento tím nemá toľko talentu, aby sme dnes mohli suverénne povedať, že ide na titul a postúpi zo skupiny vo FIBA Cupe.

Potvrdzuje to aj tréner Suja: „Máme obrovské rezervy, ale aj potenciál."

Ak realizačný tím rýchlo eliminuje rezervy a potenciál začne využívať skoro, vskutku ťažká skupina v Európskom pohári nemusí byť konečnou. I keď vsadiť na to je celkom riziko.

A či príde obhajoba titulu? Aj to záleží najmä od úspešnosti celosezónnej práce. Preto dnes o titule, na rozdiel od vlaňajška, nikto nahlas nehovorí.

Ateliér AAE, spol.s r.o.

ateliér architektúry, projekcie a realizácie

Ateliér AAE - vybrané návrhy

Ateliér AAE je architektonicko- projekčný ateliér, ktorý zabezpečuje komplexnú projekčno-inžiniersku činnosť počnúc architektonickým návrhom a projektom od prvotných skíc, cez dokumentácie slúžiace na vybavenie územného a stavebného povolenia a v neposlednej rade realizačnej dokumentácii a tiež autorskému dozoru

Ateliér AAE je je lídrom v oblasti návrhu a projektovania osobných horských dopravných zariadení a im prislúchajúcich objektov- pozemné, dopravné a vodohospodárske stavby. Zabezpečujeme komplexnú projekčno-inžiniersku činnosť so zameraním na športovo rekreačné areály a rezorty.

Ateliér AAE - vybrané rozpracované projekty

Ateliér AAE - viac na:

www.atelieraae.sk **Ateliér AAE, s.r.o.** **atelier_aae**

Robo Kolár

Petícia

V Ružomberku sa rozbehla petícia za vyhlásenie referenda na odvolanie primátora mesta. Vyhlásil ju poslanec Mestského zastupiteľstva, ktorý za poslanca kandidoval v predchádzajúcich komunálnych voľbách spolu so mnou. To je možno dôvod, prečo som viackrát počul, že v pozadí petície stojím ja a mojím cieľom je skrátiť volebné obdobie primátora a kandidovať na tento post.

Veľmi si želám, aby Ružomberok rozkvitol. Práve preto som v ostatných voľbách kandidoval na primátora Ružomberka. Z volieb vzišiel legitímny víťaz, zvolený občanmi nášho mesta. Možno mu chceli dať dlhší čas, aby dokončil začatú prácu. Vnímam to ako prejav demokracie a tí, pre ktorých sme chceli pracovať, rozhodli. Ich rozhodnutie som prijal s pokorou a ako príležitosť ukázať úprimnosť môjho snaženia. Ukázať, že keď človek naozaj chce, vie pomôcť svojmu mestu aj bez veľkých funkcií.

Pomáhať Ružomberku rozkvitnúť sa dá aj inak, nielen z postu primátora. Preto sme sa spolu s mnohými šikovnými ľuďmi rozhodli zorganizovať mestský festival Fullove dni. Reakcie divákov boli a sú úžasné. Oceňujú invenciu a kvalitu programu. Vytvorili sme tak základ tradície.

Dôvod na zmenu demokratického rozhodnutia obyvateľov mesta len pár mesiacov po komunálnych voľbách musí byť skutočne vážny.

Referendum je mimoriadny nástroj demokracie na riešenie mimoriadnych situácií. Ale žiadnu mimoriadnu situáciu ohrozenia mesta nevidím. Odvolávanie primátora by potom mohlo nasledovať v každom volebnom období a Ružomberok by nerobil nič iné, iba sa zmietal v nestabilite stále sa opakujúcich volieb.

Využime túto situáciu na diskusiu a spravme rozhodnutia, ktoré posunú Ružomberok vpred. Budem rád účastný tejto diskusie Ako spomínam vyššie, aj bez funkcií môžeme pomáhať svojmu mestu.

Na tomto mieste môže byť Vaša reklama
Píšte na: **inzercia@rmagazin.sk**

Oslavy výročia Liptovskej knižnice v znamení nového úseku literatúry pre deti - Knižnica v podkroví

Región Liptova sa môže okrem prírodných krás popýšiť aj vznikom prvej verejnej knižnice na území Slovenska. Liptovská knižnica Gašpara Fejérpataky-Belopotockého v Liptovskom Mikuláši bola otvorená už v roku 1829 a v tomto roku oslávila už 190 výročie založenia.

Do regionálnej pôsobnosti tejto knižnice v súčasnosti spadajú okresy Liptovský Mikuláš a Ružomberok a jej zriaďovateľom je Žilinský Samosprávny Kraj.

Knižnica je regionálnou kultúrnou, informačnou a vzdelávacou inštitúciou, ktorej hlavným poslaním je budovať a uchovávať univerzálny knižničný fond, poskytovať používateľom knižnično-informačné služby a zabezpečovať všeobecný a neobmedzený prístup verejnosti k informáciám.

Hlási sa k odkazu 1. verejnej knižnice na Slovensku, ktorú založil národný buditeľ a podporovateľ štúrovcov Gašpar Fejérpataky-Belopotocký v Liptovskom Sv. Mikuláši 1.11.1829. Preto má v logu jeho podobizeň a v názve jeho meno.

Knižnica v súčasnosti sídli v Liptovskom Mikuláši, na Štúrovej ulici, v budove, ktorá bola pôvodne rodinnou vilou rodiny Žuffovcov. Objekt v ktorom knižnica sídli už od roku 1992, bol postavená v rokoch 1921-22.

Oslavy výročia v znamení projektu pre najmenších - knižnica v podkroví

Liptovská knižnica v súčasnosti okrem iného zastrešuje: úsek beletrie pre dospelých, úsek literatúry pre deti, multimediálny úsek – čitáreň periodík, hudobné dokumenty a verejný internet, depozity či knihársku dielňu.

Pôvodný projekt rekonštrukcie budovy pre potreby knižnice však nerátal s umiestnením úseku literatúry pre deti, čo sa vedeniu knižnice zdalo nelogické a preto sa pristúpilo k rekonštrukcii vytypovaného priestoru pod strechou, v podkrovnej časti budovy. Na tomto vznikli ideálne priestory pre úsek literatúry pre deti.

Deti si nové prostredie obľúbili a stabilne deti tvoria 36 – 37% registrovaných používateľov Liptovskej knižnice. Priestor podkrovia bol od samého začiatku využívaný aj na kultúrno-výchovnú činnosť knižnice. Každý deň sa tu konali a aj konajú 2 – 3 podujatia, najmä pre deti a mládež.

Postupom času sa začali prejavovať problémy s technickým stavom podkrovia. Strecha začala zatekať. V zimných mesiacoch tu bolo nepríjemne chladno, v lete zase neúnosne horúco.

V nasledujúcom období sa začalo s nutnými rekonštrukčnými prácami spočívajúci okrem iného aj s výmenu strešnej krytiny, zateplením, výmenou okien na najvyššom poschodí, vykurovaním či novou elektro-inštaláciu.

Spomenuté stavebné práce financoval v plnej výške Žilinský Samosprávny Kraj.

Finálny projekt **Knižnica v podkroví – nové zariadenie úseku literatúry pre deti**, bolo zameraný na vybavenie novozrekonštruovaného priestoru podkrovia budovy Liptovskej knižnice, v ktorom sa nachádza literatúra pre deti a v ktorom sa teraz v podstatne lepších podmienkach uskutočňujú takmer všetky podujatia Liptovskej knižnice a to nielen pre deti.

LIPTOVSKÁ KNIŽNICA GAŠPARA FEJÉRPATAKY BELOPOTOCKÉHO

Liptovská knižnica Gašpara Fejérpataky-Belopotockého
v Liptovskom Mikuláši
v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

Knižnica v podkroví

otvorenie **zrekonštruovaného úseku literatúry pre deti**
pri príležitosti **190. výročia založenia 1. verejnej knižnice na Slovensku**

Ešte viac
skvelého čítania na
rmagazin.sk

Sme aj na facebooku:
facebook.com/ruzombersky.magazin
Aj na instagrame:
instagram.com/ruzomberskymagazin/

Ďalšie číslo Ružomberského magazínu vyjde **21. 11. 2019**.